

Titus Maccius Plautus

A hetvenkedő katona
=====

Fordította: Devecseri Gábor

Személyek:

PYRGOPOLINICES - katona
ARTOTROGUS - Pyrgopolinices élősdije
PALAESTRIO - Pleusicles szolgája, most Pyrgopolinices
szolgálatában
PERIPLECTOMENUS - ephesusi öreg
SCELEDRUS - Pyrgopolinices szolgája
PHILOCOMASIUM - athéni leány, Pleusiclest szereti
PLEUSICLES - athéni ifjú, Philocomasiumot szereti
LURCIO - Pyrgopolinices fiatal szolgája
ACROTELEUTIUM, - örömlány
MILPHIDIPPA - Acroteleutium szolgálója
FIÚ - Periplectomenus szolgája
CARIO - Periplectomenus szakácsa

Szín: utca Ephesusban,
Pyrgopolinices és Periplectomenus
szomszédos házával

I. tartalom

Meretrixet rabol Athénből a katona.
Indul szerelmes urának, ki külföldre ment,
Legott szólni a szolgál: elfogják a vizen,
Ennek a katonának adják őt is át.
Sietve hívja urát Athénből s a falat
Gonddal átfúrja a két szomszéd ház között:
Legyen a szeretőknek átjáró. Az ór
Ott a tetőről látja a két ölelkezőt;
Rászedik az őrt, mintha más volna a nő.
Igyekszik rávenni a katonát Palaestrio,
Otthonába küldje ágyasát, mert övé
Szeretne lenni az öreg szomszéd asszonya.
Unszolja a lányt: menjen; sok ajándékot ad
S az agg házában rajtakapva meglakol.

II. tartalom

Egy athéni ifjú szabad leányt szeretett
és az is őt. Az ifjú Naupactusba ment

követnek. A katona ugyanezt a lányt
Ephesusba viszi erőszakkal. A fiú
szolgája, hogy ezt hírülvigye, hajóra száll;
elfogják s őt is a katona kapja meg.
Urának ír, hogy Ephesusba jőjjön. Repül
az ifjú és a szomszédban talál lakást,
atyai barátjánál. A két ház között
falat fúr a szolga titkon, hogy legyen
a szeretők számára átjárás. Iker-
nővért kohol a lánynak. Majd a ház ura
kiöltözteti kliensnőjét, hogy csábítsa el
a katonát. Ez meg beugrik, nászt remél,
elküldi a lányt, s őt, mint paráznát, elverik.

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Pyrgopolinices, Artotrogus

PYRGOPOLINICES:

(kilép a házból és hátraszól)
Ügyeljetek, hogy pajzsom fényesebb legyen,
mint az izzasztó nyári nap sugarai:
hogy majd, ha közelharcra kerül a küzdelem,
az ellenség szemevilágát oltsa ki.
Mert meg akarom vigasztalni kardomat,
nehogy jajongjon és siránkozzék, amért
oly rég pihentetem, pedig szörnyen kíván
az ellenséges seregből kolbászt aprítani.
De hol van Artotrogus?

ARTOTROGUS:

Itt áll, a vitéz,
szerencsés és királyi férfi oldalán;
íly hősnek Mars sem meri mondani magát,
vitézségét a tiédhez mérni nem meri.

PYRGOPOLINICES:

Őt mentettem meg ugye a holahelyei harcmezőn,
hol Bátranbömbölő Vezérlőcsatafy,
Neptun nagy unokája volt a fővezér?

ARTOTROGUS:

Emlékszem: ugye a színarany fegyverzetű vezér

volt, kinek seregét egy lehelleted
szétszórta, mint levelet, szalmát a szélvihar?

PYRGOPOLINICES:

Ez még mind semmi.

ARTOTROGUS:

Herkulesre, semmi, ha még
mást is elmondanék --
(félre)
mit nem tettél soha.
Ha valaki látott már ennél hazugabb
embert s olyat, ki jobban dicséri önmagát,
nyomban a rabszolgája legyen, vigyen el;
csak ne volna ennél átkozottul jó az ebéd.

PYRGOPOLINICES:

Hol vagy?

ARTOTROGUS:

Itt. És az indiai elefánt
lábát puszta ököllel hogyan törted el!

PYRGOPOLINICES:

Mit? A lábát?

ARTOTROGUS:

Combot akartam mondani.

PYRGOPOLINICES:

Pedig csak rálegyintettem.

ARTOTROGUS:

Polluxra, ha
erőddel éltél volna, bőrén, belein,
az elefánt pofáján átütötted volna karod.

PYRGOPOLINICES:

De hagyjuk ezt most.

ARTOTROGUS:

Nincs is rá szükség, hogy nekem
meséld el ezt, ki minden tettetted tudom.

(Félre)

Hasam miatt tűröm e csapást, füleim
fülelnetek kell, hogy ne száradjon ki szám;
helyeselnem kell, bármit is hazudozik.

PYRGOPOLINICES:

De mit is mondok.....?

ARTOTROGUS:

Aha, tudom már, miről beszélsz.
Úgy volt, megtörtént, emlékszem.

PYRGOPOLINICES:

Mi?

ARTOTROGUS:

Bármí is.

PYRGOPOLINICES:

Van ...?

ARTOTROGUS:

Írótaáblát akarsz? Tessék. Van stílusom is.

PYRGOPOLINICES:

Ötletesen találod el szándékomat.

ARTOTROGUS:

Illik minden szokásod jól ismernem, és
lesnem, hogy mindig megorrontsam, mit akarsz.

PYRGOPOLINICES:

Hát emlékszel már?

ARTOTROGUS:

Emlékszem: százötvenet
Ciliciában, százat Seholsincsmezőn,
harminc szárdot, hatvan makedón katonát,

ilyen sok embert öltél meg egyetlen napon.

PYRGOPOLINICES:

No, mennyi volt ez összesen?

ARTOTROGUS:

Pont hétezer.

PYRGOPOLINICES:

Körülbelül. Jól végezted a számítást.

ARTOTROGUS:

Pedig le sem írtam, mégis jól emlékezem.

PYRGOPOLINICES:

Polluxra, legjobban.

ARTOTROGUS:

(félre)
A jó falat segít.

PYRGOPOLINICES:

Amíg ilyen léssz, mint eddig, folyvást ehetsz és asztalomnál örökösen jelen lehetsz.

ARTOTROGUS:

Hát Cappadóciában az ötszáz katonát,
ha kardod nem tompa, egy csapással megöölöd!

PYRGOPOLINICES:

Közlegénykéek voltak, meghagytam életük.

ARTOTROGUS:

Minden halandó tudja, mondanom se kell,
hogy a földön egyetlen Pyrgopolinices
te vagy, legyőzhetetlen, hős és daliás.
A nők is mind imádnak és méltán teszik,
hisz gyönyörű vagy, tegnap is a köpenyem
hogy ráncigálták.

PYRGOPOLINICES:

Mit mondtak tegnap neked?

ARTOTROGUS:

Hát kérdezgették: "Mondd, ugye ez Achilles?"
"A testvére" -- feleltem. A másik közbeszól:
"Castorom! Ó be gyönyörű," -- mondja nekem, --
"s milyen nemes, nézd hajkoronáját, hogy ragyog.
Kik elhálhatnak véle, ó be boldogok!"

PYRGOPOLINICES:

Ezt mondta?

ARTOTROGUS:

Esdekeltek, hogy ma téged, miként ünnepi
menetet, mellettük elvezesselek.

PYRGOPOLINICES:

Mily terhes is, ha az ember túl gyönyörű.

ARTOTROGUS:

Bizony.
Terhemre vannak; kér, megkörményékez mindegyik,
könyörög, hogy láthasson, hogy hozzáéresszelek,
s parancsod végzésére nem jut már időm.

PYRGOPOLINICES:

Ideje már fölkeresnem a forumot:
hogy akiket még tegnap összeírtam, a
gazfickóknak kifizethessem bérüket.
Mert nagyon szépen kért rá Seleucus király,
hogy toborozzak seregébe zsoldosokat.
Jó, ezt a napot a királynak szentelem.

ARTOTROGUS:

No rajta, menjünk.

PYRGOPOLINICES:

(az üres színpadon)
Kövessetek, csatlósaim!

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

PALAESTRIO:

Az előadás tárgyát közlöm készségesen,
ha hajlandók vagytok figyelni kedvesen;
aki nem akar meghallgatni, menjen el,
hogy leülhessen, aki figyelni kíván.
Most elbeszélem, hogy mi okból jöttetek
ez ünnepi helyre s a vígjátéknak, melyet itt
mindjárt eljátszunk, a nevét és lényegét.
E darabnak Alazón a görög neve,
Hetvenkedőnek neveztük el latinul.
Ez a város Ephesus; itt él uram, a katona,
ki a forumra ment, ez a szemérmetlen hencegő,
ez a ganaj esküszegő, ez a fajtalan,
ki azt beszéli, minden asszony üldözi:
amiért bizony nevetnek rajta mindenütt.
A szajhák, ha látják, félrehúzzák szájukat,
ezért a legtöbbjüknek ajka ferde itt.
De nem oly rég szolgállok ennél, nem bizony;
épp ezt kívánom tudtotokra adni, hogy
miképp kerültem volt uramtól hozzá ide.
Figyeljete, most kezdem a történetet.
Athénban egy kiváló ifju volt uram,
ki egy attikai athéni leányt szeretett
és az meg őt; ez a legjobb fajta szerelem.
Az ifju követségbe Naupactusba ment,
mivel az állam üdve így kívánta meg.
Ez a katona közben Athénba került
s elkezdett sündörögni a leány körül.
Anyjának is udvarolgatott untalan,
borral, függőkkel, jófaluokkal főzte meg,
a kerítőnő kegyeibe így került.
Mikor pedig eljött az első alkalom,
a kerítőnőn kifogott a katona,
uram szerelmének anyján, mivel a lányt
szép titokban hajóra rakta és noha
tiltakozott, de Ephesusba hozta el.
Mikor hallottam, hogy elhurcolták, hamar
hajót szereztem és indultam iziben
Naupactusba, uramnak ezt jelenteni.
A nyílt vizen jártunk, mikor az istenek
akarataiból kalózok fogták el hajónk:
így veszttem el, még föl se lelve uramat.
A rabló ajándékba adott ennek a
katonának. Hogy ez házába elhozott,
meglátom itt gazdám athéni kedvesét.

A lány is engem, ám szemével jelt adott,
nehogy szóljak hozzá; de később alkalom
adódott sorsát előttem siratnia:
Athénba szeretne visszaszökni, így beszélt,
Athénban élő volt gazdámát kedveli
és senkit inkább nem utál, mint a katonát.
Amint a lány érzelmeit megismerem,
levelet írok és le is pecsételtem
s egy kalmárral tikon Athénba küldöm el
uramnak, aki ezt a leányt szereti,
hogy jőjjön ide. Az nem vetette meg szavam;
el is jött és a szomszédunkban ütött tanyát,
egy nyájas aggnál, ki apja jó barátja és
ki szerelmes vendégének kedvébe jár,
minket tanáccsal és tettel buzdít, segít.
Én pedig ott benn nagyszerű csellel értem el,
hogy találkozhassanak a szerelmesek.
Van egy szoba, mit barátnőjének adott
a katona, hová be sem lép senki más;
e hálósobában átfúrtam a falat,
hogy átsétálhasson a nő innen oda;
tud róla az öreg, az ő tanácsa volt.
Van itt egy szolgatársam, egy silány legény,
kit a lány őréül állított a katona.
Finom furfanggal, csavart cselekkkel hályogot
vetünk szemére és olyanná tesszük őt,
hogy amit lát a fickó, azt se lássa meg.
Ti meg ne tévedjete: kettős szerepet
játszik a leány nemsokára itt meg ott,
de bizony ő lesz mindkettő, ha színlel is.
Igy csőbehuzzuk cselszövésével azt az őrt.
De csikorog a szomszéd öreg ajtaja.
Ő lép ki rajta; itt van, a jó öreg maga.

MÁSODIK JELENET

Periplectomenus, Palaestrio

PERIPLECTOMENUS:

(kilép a házból és hátraszól)
Ha ezentúl háztetőmön idegent láttok s lábait
nem törítek össze, oldalatok ostoromtól lesz sebes.
Úgy látszik, már életünknek minden szomszéd szemtanuja,
mind beleskel udvaromba. Hát csak annyit mondhatok
kit a katona háznépéből fedelünkön felfedeztek,
Palaestrio kivételével kergessétek az útra ki.
Még ha mondja is, hogy majmot, galambot, vagy tyúkot űz
s nem páholjátok halálra, nektek lesz csúf végetek.
S hogy szerencsejátékot ne űzzenek, hisz tiltva van,

szerencsétlenné tört bokával vigadjanak ezután.

PALAESTRIO:

Nem tudom, hogy az öregnek háznépünk mit véthetett:
szolgatársaim bokáját összetörni rendeli.
Hanem velem kivételt tett. Nem bánom, bármit művel is
a többivel. Hozzálépek.

PERIPLECTOMENUS:

Te jössz itt, Palaestrio?

PALAESTRIO:

Hogy vagy, Periplectomenus?

PERIPLECTOMENUS:

Nincs sok ember, akivel
találkozni jobban vágytam volna, mint veled.

PALAESTRIO:

Mi az? Mit háborogsz házunk ellen?

PERIPLECTOMENUS:

Mindnyájunknak vége van.

PALAESTRIO:

Mi a baj?

PERIPLECTOMENUS:

Kiderült minden.

PALAESTRIO:

Mi derült ki?

PERIPLECTOMENUS:

Az előbb háznépetekből valaki betekintett a tetőn
udvarunkba és meglátta csókolózni azt a lányt
vendégünkkel.

PALAESTRIO:

Ki látta meg?

PERIPLECTOMENUS:

Szolgatársad.

PALAESTRIO:

De melyik?

PERIPLECTOMENUS:

Nem tudom, mert visszahátrált hirtelen.

PALAESTRIO:

Már érzem is, hogy végem van.

PERIPLECTOMENUS:

Rákiáltok: Mit sündörögsz a tetőn?
Távoztában válaszol, hogy nősténymajmát üldözi.

PALAESTRIO:

Én nyomorult, elpusztulok egy hitvány állat miatt!
De Philocomasium még bent van?

PERIPLECTOMENUS:

Bent volt az előbb.

PALAESTRIO:

Mondd: amily sietve csak tud, menjen át, a szolganép
lássa otthon; hacsak azt nem óhajtja, hogy minket, a
szolgákat, szerelme miatt keresztfára vonjanak.

PERIPLECTOMENUS:

Már megmondtam; mást nem óhajtsz?

PALAESTRIO:

Dehogynem. Közöld vele,
hogy semmikép meg ne tagadja asszonyi természetét:
gondja legyen cselre, csalásra, színlelésre is.

PERIPLECTOMENUS:

Hogyan?

PALAESTRIO:

Győzze meg azt, aki látta, hogy nem látta igazán.
És ha százszor is meglátták, akkor is tagadja ám!
Van neki szája, van neki nyelve, ravasz, merész szelleme,
csalárdsága, makacssága, cselszövő természete.
Evvel élhet, azt a szolgát esküvéssel győzze le.
Van neki otthon hazug lelke, csalfa, hitszegő szíve,
cselvetésre, hízeltetésre, álnokságra eszköze.
Mert az asszony nem könyörög kofákhoz, ha bajba van:
saját kertjében nő mindnek bármi rosszra fűszere.

PERIPLECTOMENUS:

Szólok neki, ha bent találom. De mi az, Palaestrio?
Mit fontolgatsz szíved mélyén?

PALAESTRIO:

Csöndbe légy, kicsit, kérlek,
míg lelkemben terveimet összekotrom s rájövök,
mit tegyek, hogyan csapom be kandi szolgatársamat
ki a lányt itt csókolózni látta, hogy felejtse el.

PERIPLECTOMENUS:

Jól van: én meg félreállok addig. Nézd csak, mit csinál:
ráncolt homlokkal hogy áll ott, fontolgatja gondjait.
Mellén kopog ujjaival, tán a szívét hívja ki.
Balra néz most, balra fordul, csípőn tartja a balkezét,
jobbkeze ujjain számolgat, most pedig combjára üt,
akkorát, hogy belesajdul, tervre nem könnyen talál.
Ujjal pattint, fészkelődik, sűrűn váltja lábait.
Fejet csóvál, nem helyesli, íme, amit kitalált.
Bármi az, nem hagyja nyersen, jól kifőzve adja át.
Építkeznek: karjából rak állá alá oszlopot.
Jaj, bizony, sehogyse tetszik nékem ez a művelet:
mert hallom, egy barbár költő állá ilyen oszlopos,
akit két katona őriz éjjel-nappal szüntelen.
Bravó! Herkulesre! Jól áll, mint szolga a színpadon.
Meg nem pihen ma, mielőtt el nem éri, amit keres.
Azt hiszem, meglelte. Rajta, ébredj, most ne szundikálj,
ha nem vágyol veréstől tarkán virrasztani ezután.
Vagy tán tegnap szeretkezted? Hé, figyelj, Palaestrio!
Ébredj, mondom! Rajta, mondom! Hajnalodik, mondom!

PALAESTRIO:

Hallom.

PERIPLECTOMENUS:

Lám, az ellenség a házad ostromolja, jól ügyelj,
találj támaszt és tanácsot: ne légy lassu, sietni kell.
Előzd meg, egy völgyön vágj át, vezesd körül sereged.
Taszítsd tüstént támadásba, védelemre jól vigyázz;
az ellenség elől zárd el, de hozzád az élelem
s embereidhez biztos úton biztonságban érjen el,
nyiss utat, erre ügyelj leginkább, mert a helyzet sürget
itt,

töprengj, tüstént tökéletes tervre találj, hogy amit
láttak, látatlanná válják, meg nem történtté a tett.
(A nézőkhöz)

Nagy munkába fogott ez az ember, nagy falakat rak ma fel.
(Palaestrióhoz)

Mondd ki, hogy magadra vállalsz mindent s akkor úgy hiszem
elverhetjük ellenségünk.

PALAESTRIO:

Hiszen magamra vállalom.

PERIPLECTOMENUS:

S én azt mondom, el is éred minden célod.

PALAESTRIO:

Juppiter áldjon meg!

PERIPLECTOMENUS:

De közöld végre, mire gondolsz.

PALAESTRIO:

Csendbe légy,
míg cseleim birodalmába bevezetlek, hogy te is
velem együtt tudd a tervem.

PERIPLECTOMENUS:

Épen őrzöm meg neked.

PALAESTRIO:

Uramat nem saját bőre, elefántbőr burkolja be.
Semmivel sem bölcsebb, mint egy sziklaszál.

PERIPLECTOMENUS:

Ezt jól tudom.

PALAESTRIO:

Fondorlatom fontolgatom, furfangom így rendezem:
azt mondom, hogy a leánynak ikernővére érkezett
Athénból, ki úgy hasonlít hozzá, mint egy csepp tej a
másik csepphez, kedvesével érkezett meg és vele
házad vendége.

PERIPLECTOMENUS:

Nagyon jó! Dícsérem szép tervedet!

PALAESTRIO:

És ha majd a katonánál szolgatársam szót emel
a lány ellen, hogy egy idegennel csókolózni látta őt,
majd a szolga ellen szólok: -- az idegennel a másikat
látta nálad csókolózni, ölelkezni.

PERIPLECTOMENUS:

Így helyes.
Én is ezt mondom, ha tőlem kérdi a katona.

PALAESTRIO:

De úgy ám,
hogy nagyon hasonlók s a lánnyal közölni kell, tudja jól:
ne ingadozzék, ha a katona kérdezzeti.

PERIPLECTOMENUS:

Nagyszerű!
De ha a kettőt a katona együtt akarja látni majd,
mit csináljunk?

PALAESTRIO:

Könnyűszerrel háromszáz kifogás akad:
"Nincs ma itthon, sétálni ment, fürdik, alszik, öltözik,
eszik, iszik, dolga támadt, most nem ér rá, nem szabad."
Úgy halasztod, ahogy kívánod, hogyha egyszer már a mi
hazugságunkat bevette és az elsőt elhiszi.

PERIPLECTOMENUS:

Tetszik a terved.

PALAESTRIO:

Otthonodba menj, s ha ott van, küldd haza
gyorsan a nőt és tanítsd meg mindenre, oktasd ki jól,
tanácsunkat tartsa észben s ahogy oktattuk reá:
tudjon ikernővéréről.

PERIPLECTOMENUS:

Tudósként adom át neked.
Mást is óhajtsz?

PALAESTRIO:

Menj be.

PERIPLECTOMENUS:

Jól van.
(Bemegy a házba)

PALAESTRIO:

Én is hazaballagok,
s megkeresem azt az embert, szándékom elrejtve jól,
aki ma a majmot űzte szolgatársaim közül.
Mert az úgysem állja meg, hogy a háznépből valakit
be ne avasson abba, hogy látta gazdánk ágyasát
a szomszédban csókolózni egy idegen ifjuval.
Ismerem a szokást: én magam sem tudok titkot tartani.
Ha ráakadok, ostromszereim őellene fordítom.
Küzdelemre készen állok, bizonyos, hogy beveszem.
Ha nem találom, szimatolva, mint vadászkapó megyek addig,
amíg nyomán haladva, a rókára nem lelek.
De csikorog ajtónk zárja. Halkulj hangom, mert hisz épp
a lány őre, szolgatársam az, ki rajta most kilép.

HARMADIK JELENET

Sceledrus, Palaestrio

SCELEDRUS:

Hacsak alva nem jártam ma a tetőkön, jól tudom,
Polluxra, hogy láttam itt a szomszédunkban az urunk
barátnőjét, Philocomasiumot, amint éppen vétkezett.

PALAESTRIO:

(félre)
Ez látta őt csókolózni, ahogy szavából kiveszem.

SCELEDRUS:

(meglátja Palaestriót)
Ki ez itt?

PALAESTRIO:

A szolgatársad. Hogy vagy, Sceledrus?

SCELEDRUS:

Örülök,
Palaestrio, hogy jössz.

PALAESTRIO:

Mi baj, mi történt?
Mondd meg hamar.

SCELEDRUS:

Félek...

PALAESTRIO:

Mitől?

SCELEDRUS:

Nehogy még ma mindahányan itt vagyunk,
keservesen kapálózzunk a keresztfán.

PALAESTRIO:

Csak magad kapálózz,
én ezt a táncot s lovaglást elengedem.

SCELEDRUS:

Tán nem is tudod, milyen bűn történt nálunk épp előbb?

PALAESTRIO:

Milyen vétetek?

SCELEDRUS:

Szemérmetlen.

PALAESTRIO:

Tartsd meg akkor egymagad;
ne mondd el, tudni sem kívánom.

SCELEDRUS:

Nem lehet, hogy meg ne tudd,
Nősténymajmunkat üldöztem ma a szomszéd háztetőn.

PALAESTRIO:

Polluxra: a silány ember kerget hitvány állatot.

SCELEDRUS:

Pusztítson el az ég!

PALAESTRIO:

Téged volna már jó -- hallani.

SCELEDRUS:

Véletlenül a szomszédunk udvarába sanditok:
s Philocomasiumot pillantom meg csókolózni egy idegen
ismeretlen ifjuval.

PALAESTRIO:

Sceledrus, bűnösen beszélsz.

SCELEDRUS:

Biztosan láttam.

PALAESTRIO:

Te?

SCELEDRUS:

Én hát! Két szememmel, úgy bizony!

PALAESTRIO:

Menj! Ugyan! Nem valószínű, nem is láttad.

SCELEDRUS:

Azt hiszed, csipás vagyok?

PALAESTRIO:

Orvosodat kérdd meg inkább. E mesét,
ha az istenek szeretnek, hebehurgyán nem mondd el:
csak saját fejed és lábad bánja balga bűnödet,
mert a veszted kétszeresen készen áll, ha folytatod
ferde fecsegésed.

SCELEDRUS:

Hogyhogy kétszeresen?

PALAESTRIO:

Jól figyelj:
Először, ha hamis váddal illeted a nőt, tönkremégy;
másodszor, ha igazad van: te vagy az őre, tönkremégy.

SCELEDRUS:

Nem tudom, mi lesz velem, de amit láttam, jól tudom.

PALAESTRIO:

Még folytatod, szerencsétlen?

SCELEDRUS:

Mit mondjak hát, ha nem azt,
amit láttam? Hisz még most is odaát van.

PALAESTRIO:

Mit? Nem otthon?

SCELEDRUS:

Menj be magad, nézd meg, többé nem kérem, hogy higgy nekem.

PALAESTRIO:

Meg is teszem. --

SCELEDRUS:

Itt várok rád.
(Palaestrio bemegy Pyrgopolinices házába)
Itt ravaszul meglesem,
miképp jön a legelőről hazafelé az üsző.
Mit tegyek most? Énrám bízta kedvesét a katona.
Ha feljelentem: elpusztultam; hasonlóképp, ha hallgatok
és ez kiderül. Az asszonynál van-e gazabb, szemtelenebb?

Míg a tetőn tartózkodom, ő a szobából kiszökik;
vakmerő vétkes, Polluxra. Hej, ha a katona sejtené,
velem együtt egész házat keresztrefeszítené.
Herkulesre, jobb hallgatni, mint hitványan halni meg,
hisz ki önmagát eladja, arra nem vigyázhatok.

PALAESTRIO:

(kijön a házból)
Sceledrus, Sceledrus, van-e a földön nálad vakmerőbb alak,
kire az istenek dühösebbek, kit inkább gyűlölnék?

SCELEDRUS:

Miért?

PALAESTRIO:

Akarod, hogy szemed kiszúrják, mert azt láttad, ami nincs?

SCELEDRUS:

Mit? Ami nincs?

PALAESTRIO:

Életedért nem adnék egy lyukas diót.

SCELEDRUS:

Mi a baj?

PALAESTRIO:

Még kérded, mi baj?

SCELEDRUS:

Már miért ne kérdeném?

PALAESTRIO:

Nem akarsz lenyesetni folyton fecsegő nyelvedet?

SCELEDRUS:

Mért akarnám?

PALAESTRIO:

Mert itthon van Philocomasium, akiről

azt mondtad, hogy a szomszédban idegent csókolt, ölelt.

SCELEDRUS:

Csodálom, hogy dudvát eszel, pedig olcsó a búza most.

PALAESTRIO:

Micsoda?

SCELEDRUS:

Bizony vaksi vagy.

PALAESTRIO:

Gazfickó, hiszen te nem
vaksi, hanem egészen vak vagy: otthon láttam a leányt.

SCELEDRUS:

Otthon?

PALAESTRIO:

Otthon, Herkulesre!

SCELEDRUS:

Menj, hiszen játszol velem.

PALAESTRIO:

Úgy hát mocskos lesz a markom.

SCELEDRUS:

Mért?

PALAESTRIO:

Mert sárral játszogat.

SCELEDRUS:

Jaj a fejednek!

PALAESTRIO:

A tiednek, Sceledrusom, biztosan,
hacsak szemed és beszéded másfelé nem fordítod.

Hanem épp zörren az ajtónk.

SCELEDRUS:

Én a másikat lesem,
mert nem érhet onnan ide, hacsak nem a kapun át.

PALAESTRIO:

De hisz itthon van. Sceledrus, csak vétkes lelked nyugtalanít.

SCELEDRUS:

Magam látok, magam okoskodom, magamnak a legjobban hiszek:
senki nem riaszt el: itt van ebben az épületben ő.
Itt lesem, hogy át ne szökjék erre észrevétlenül.

PALAESTRIO:

(félre)
Enyém a fickó, elzavarom sáncaiból nemsoká.
(Sceledrushoz)
Győzzelek meg, hogy beismerd: ostobán látsz?

SCELEDRUS:

Rajta, tedd.

PALAESTRIO:

Szíved buta és szemed is haszontalan?

SCELEDRUS:

Akarom.

PALAESTRIO:

Ugye állítod, hogy ott van urad ágyasa?

SCELEDRUS:

Azt is ám, hogy láttam bent csókolózni egy ismeretlen
férfival.

PALAESTRIO:

Tudod, hogy a két ház között nincs átjáró?

SCELEDRUS:

Jól tudom.

PALAESTRIO:

Semmi erkély, vagy hátsókert, csak belső udvar.

SCELEDRUS:

Tudom.

PALAESTRIO:

Nohát? Ha itt van s megmutatom, hogy tőlünk kilépni lásd, rászolgáltál nagy verésre?

SCELEDRUS:

Rá, én!

PALAESTRIO:

Lesd hát a kaput,
rá ne szedjen, át ne lopja onnan erre önmagát.

SCELEDRUS:

Ez a szándékom.

PALAESTRIO:

No, mindjárt utadba kerítem őt.

SCELEDRUS:

Rajta, tedd meg;
(Palaestrio bemegy a katona házába)
tudni vágyom, amit láttam, láttam-e,
vagy pedig ez szavának áll s megmutatja itthon a lányt?
Megvan még a saját szemem, nem kérek kölcsön másikat.
Hanem ez a szolga hizeleg a lánynak, mindig körötte
sompolyog,
ebédhez elsőnek hívják, övé az első jófalat;
bár három hónapja sincs még, hogy mihozzánk tartozik,
senkinek sincs a háznépből jobb dolga, mint épp neki.
De most azt kell tennem, amit teszek: a kaput lesem.
Itt megállok. Istenemre, föl nem ültet senkisémet.

NEGYEDIK JELENET

Palaestrio, Philocomasium, Sceledrus

PALAESTRIO:

(Philocomasiummal kilép a katona házából)
Az oktatást eszedbe tartsd.

PHILOCOMASIUM:

Mért mondod újra folyton?

PALAESTRIO:

Félek, nem lesz elég ravasz.

PHILOCOMASIUM:

Ne félj, a rosszra még tíz
jámbor leányt kioktatok, ha kell, fölöslegemből.
De rajta, kezd a cselvetést, én félreállok innen.

PALAESTRIO:

Mi van, Sceledrus?

SCELEDRUS:

Őrködöm, de fülem van, mondd, amit óhajtsz.

PALAESTRIO:

No, látom, épp ilyen leszel, ha a városkapun túl
kitárt karokkal függsz a fán és elpusztulsz.

SCELEDRUS:

Ugyan, mért?

PALAESTRIO:

Csak balra nézz, mondd: ki ez a nő?

SCELEDRUS:

A halhatatlanokra!
hisz ez a gazdánk ágyasa!

PALAESTRIO:

Biz annak látom én is,
szaladj tehát kedved szerint.

SCELEDRUS:

Hová?

PALAESTRIO:

Vesztedbe tüstént.

PHILOCOMASIUM:

Hol az a derék szolga, aki rám, ártatlanra fogta
a legnagyobb gyalázatot?

PALAESTRIO:

Ez mondta, amit meséltem.

PHILOCOMASIUM:

Te láttál csókolózni ott, te mondtad ezt, gazember?

PALAESTRIO:

Egy ismeretlen ifjuval.

SCELEDRUS:

Ezt mondtam, Herkulesre.

PHILOCOMASIUM:

Hogy engem?

SCELEDRUS:

Ezzel a két szememmel.

PHILOCOMASIUM:

Majd nem lesz szemed, ha
a láthatónál többet lát meg.

SCELEDRUS:

Vissza nem riasztasz,
mert amit láttam, láttam.

PHILOCOMASIUM:

Én bolond időfecsérlő,

fecsegek ezzel a féleszüvel, kit fejétől fosztok meg úgyis.

SCELEDRUS:

Kár fenyegetned: jól tudom, hogy a kereszt lesz a sírom.
Ott függött mind apám, nagyapám, szépapám, üköm, őszám.
Ezzel a fenyegetéssel nem tudod szemem kiásni úgysem.
De hallgasd meg néhány szavam, Palaestrio, könyörgök.
Honnan jött?

PALAESTRIO:

Honnan, ha nem a házból?

SCELEDRUS:

A házból?

PALAESTRIO:

Látsz-e?

SCELEDRUS:

Látlak.
Csodálatos, hogyan tudott átjönni onnan erre,
hisz erkély nálunk nincs sehová, se hátsóker, sem ablak,
hacsak nem rácsos; már pedig tudom, hogy láttalak benn.

PALAESTRIO:

Te még tovább is vádolod, gazember?

PHILOCOMASIUUM:

Castoromra,
tehát ma éjjel álmodott álom valóra válik?

PALAESTRIO:

Mi volt az álom?

PHILOCOMASIUUM:

Ime, ez: -- de jól figyeljete rá --
ikernővérem láttam én ma éjjel álmaimban,
hogy kedvesével érkezett Athénből Ephesusba
s úgy látszott: szomszédunkban itt szálltak meg mind a
ketten.

PALAESTRIO:

(félre)
Palaestrio álmolta s ő meséli.
(Philocomasiumhoz)
Rajta folytasd.

PHILOCOMASIUM:

Örültem álmomban nagyon, hogy jött, de épp miatta,
úgy tűnt nekem, hogy szörnyű nagy gyanuba keveredtem.
Álmomba háznépünkből egy, miként te most, bevádolt,
hogy látta, amint egy idegen ifjúval csókolóztam,
mikor pedig ikertestvérem csókolta csak szerelmét.
Álmomban így ártatlanul ért rágalom, hamis vád.

PALAESTRIO:

Nem az történt-e meg tehát, mit álmaidba láttál?
Derék egy álmom, Herkules! Menj hát be és imádkozz.
Szerintem ezt gazdánknak is el kell mesélni.

PHILOCOMASIUM:

El hát!
Nem is tűröm, hogy büntetlenül vádolhasson be bárki. --
(bemegy a katona házába)

SCELEDRUS:

Félek, bolondul jártam el, viszketni kezd a hátam.

PALAESTRIO:

Tudod, hogy véged?

SCELEDRUS:

Biztosan bent van; most kell kapunkat
szemmeltartani, bárhol is tartózkodik.

PALAESTRIO:

Sceledrus,
gondold meg ám, milyen csodás volt álma, mily hasonló,
még azt is látta benne, hogy te evvel vádolod meg.

SCELEDRUS:

Most már magamnak sem tudom, mit higgyjek, láttam és most
már úgy tűnik, hogy mégse láttam.

PALAESTRIO:

Herkulesre, ne későn
térj észre; szépen tönkremégy, ha ez urunk fülébe ér el.

SCELEDRUS:

Most már belátom: az imént homály borult szememre.

PALAESTRIO:

Világos ez rég, mert a lány végig bent volt a házban.

SCELEDRUS:

Nem beszélhetek biztosan: ha láttam őt, se láttam.

PALAESTRIO:

Bizony bennünket ostobán majdhogynem tönkretettél,
uradhoz hű akartál lenni s magad majdnem megölted.
De épp a szomszéd ajtaja csikordul; hallgatok hát.

ÖTÖDIK JELENET

Philocomasium, Sceledrus, Palaestrio

PHILOCOMASIUM:

(kilép Periplectomenus házából, visszaszól)
Tüzet az oltárra, hogy az ephesusi Dianát dicsérjem,
boldog hálával, füstölve jó arabs illatszerekkel,
mert Neptun országában ő a szörnyű sziklaszálak
között megőrzött, míg heves hullámon hanykolódtam.

SCELEDRUS:

Palaestrio, Palaestrio!

PALAESTRIO:

Mi kell, mi kell, Sceledrus?

SCELEDRUS:

Ez a nő, aki most kijött, nem az urunk babája?
Philocomasium ez, vagy nem?

PALAESTRIO:

Ő lesz az, Herkulesre;
de nagy csoda, hogyan tudott oda tőlünk átkerülni,
ha ő.

SCELEDRUS:

Te még kételkedel, hogy ő-e?

PALAESTRIO:

Annak látszik.

SCELEDRUS:

Menjünk tehát, szólítsuk meg. Hé, mi dolog ez,
Philocomasium?
Mit keressz abban az épületben, odaát mi dolgod?
Miért nem felelsz? Hozzád beszélek.

PALAESTRIO:

Polluxra, csak magadhoz,
mert ő bizony nem válaszol.

SCELEDRUS:

Hozzád, te csupavétek
és bűn, te szomszédok között kószáló.

PHILOCOMASIUM:

Kivel locsogsz itt?

SCELEDRUS:

Kivel, ha nem veled?

PHILOCOMASIUM:

Ki vagy? S velem mi dolgod, ember?

SCELEDRUS:

Még mered kérdeni, ki vagyok?

PHILOCOMASIUM:

Mért ne, ha egyszer nem tudom?

PALAESTRIO:

S én ki vagyok, ha nem ismered őt?

PHILOCOMASIUM:

Számomra undok, bárki vagy,
vele együtt.

PALAESTRIO:

Nem ismersz minket?

PHILOCOMASIUM:

Egyiketeket sem.

PALAESTRIO:

Rettegek.

SCELEDRUS:

Mitől?

PALAESTRIO:

Hogy mi valamiképp elvesztettük önmagunk,
ha egyszer nem ismer minket. Meg szeretném tudni már,
Sceledrus, mi vagyunk-e mi, nem változtatott-e át
egy szomszédunk titkon minket mássá, észrevétlenül.

SCELEDRUS:

Én én vagyok.

PALAESTRIO:

Polluxra, én is.

SCELEDRUS:

Asszony, te rosszban sántikálsz.
Hozzád szólok, hé, Philocomasium!

PHILOCOMASIUM:

Mitől ment el az eszed,
hogy hibásan hamis néven szólítsz engem?

SCELEDRUS:

Hej, tehát,
hogy hínak?

PHILOCOMASIUM:

Iustitia a nevem.

SCELEDRUS:

Hazudsz, mert juszta is rima vagy,
Philocomasium, hamis nevet akarsz viselni, úgy bizony.
Juszta is rima vagy, nem Iustitia: gazdám ellen vétkezel.

PHILOCOMASIUM:

Én-e?

SCELEDRUS:

Te, hát!

PHILOCOMASIUM:

Hiszen tegnap éjjel érkeztem csak ide,
ifjú athéni kedvesemmel együtt.

PALAESTRIO:

Mondd meg hát nekem,
mi dolgod van Ephesusban.

PHILOCOMASIUM:

Hallottam, ikerhugom
itt lakik most, őt kívánom felkeresni.

SCELEDRUS:

Csalfa vagy.

PHILOCOMASIUM:

Castorra, inkább ostoba, azért veled fecsegek.
El is megyek.

SCELEDRUS:

De nem eresztlek.
(Megragadja)

PHILOCOMASIUM:

Engedj!

SCELEDRUS:

Rajtakaptalak,
nem bocsátlak.

PHILOCOMASIUM:

Nagyot csattan arcodon a tenyerem,
ha nem engedsz.
(Szabadulni próbál)

SCELEDRUS:

(Palaestrióhoz)
Te mit állsz ott? Mért nem segítesz nekem?

PALAESTRIO

Mert nem óhajtom, hogy hátam szenvedjen, hisz nem tudom,
Philocomasium-e ez, vagy csak hasonló és nem ő.

PHILOCOMASIUM

Engedsz, vagy nem?

SCELEDRUS

Sőt erővel, ellenedre foglak el
s hazahurcollak, ha nem jössz magadtól.

PHILOCOMASIUM

Vendég vagyok
ebben a házban; Athénban van, Attikában otthonom,
nincs közöm a házatokhoz, s hogy kik vagyok, nem tudom.

SCELEDRUS

Panaszolj be: de nem eresztlek, csak ha szavadat adod,
hogy utána oda mégy be.
(A katona házára mutat)

PHILOCOMASIUM

Erőszakos vagy, idegen.
Szavam adom, ha elengedsz, bemegyek, ahová akarod.

SCELEDRUS

Szabad vagy.

PHILOCOMASIAM

igy hát szabadon elmegyek.
(Bemegy Periplectomenus házába)

SCELEDRUS

Asszonyi volt szava.

PALAESTRIO

Elszalasztottad, Sceledrus, zsákmányodat, hiszen ez
gazdánk ágyastársa biztosan. De megtennéd hamar...?

SCELEDRUS

Mit tegyek meg?

PALAESTRIO

Hozz ki kardot bentről nekem.

SCELEDRUS

Minek az?

PALAESTRIO

Berontok az épületbe s ha valakit odabenn
véle csókolózni látok, meggyilkolom iziben.

SCELEDRUS

Hát gondolod, hogy ő volt az?

PALAESTRIO

Polluxra, biztosan ő.

SCELEDRUS

Hogyan tudott színlelni!

PALAESTRIO

Menj s a kardot hoz ki már.

SCELEDRUS

Megyek, hozom.

(Bemegy a katona házába)

PALAESTRIO

Nincs lovas, nincs gyalogos sem, aki olyan vakmerő
biztonsággal vinne véghez bármi tervet, mint a nő.
Mily ügyesen osztotta szét két szerepre szavait
és szemfüles szolgatársam száját hogyan kente be.
Milyen remek, hogy átjárót fúrtam neki a falon.

SCELEDRUS

(kirobban)
Hé, Palaestrio, a kardra semmi szükség.

PALAESTRIO

Miért? Mi van?

SCELEDRUS

Otthon van az úr babája.

PALAESTRIO

Otthon?

SCELEDRUS

Ágyában hever.

PALAESTRIO

Polluxra, nagy bajt szereztél magadnak, ha ez így igaz.

SCELEDRUS

Miért?

PALAESTRIO

Amért kezét emeltél arra a szomszéd nőre ott.

SCELEDRUS

Herkulesre, félek!

PALAESTRIO

Senki nem másítja meg soha,
hogy az az ikernővére s azt láttad csókolózni bent.

SCELEDRUS

Ez bizony biztos, hogy ő volt, amint mondod. Mily hamar elveszhettem volna, ha szólok gazdánknak.

PALAESTRIO

Bölcsebb tehát
nem szólnod: a szolga többet tudjon, mint amennyit beszél.
Elmegyek, nehogy bevonj még dolgaidba engem is:
a szomszédba megyek. Zavarod sehogyse tetszik nekem.
Ha jön az úr és keres majd, itt leszek, innen hívjatok. --
(Bemegy Periplectomenushoz)

HATODIK JELENET

Sceledrus, Periplectomenus

SCELEDRUS

No, ez továbbállt, gazdájával annyira
törődik csak, mintha nem is volna ura.
De a lány nyilvánvalóan otthon van, hiszen
magam leptem meg épp előbb, amint hevert.
Vigyázni kell, most mindenképpen meglessem.

PERIPLECTOMENUS

(kilép a házból, mintha nem venné észre Sceledrust)
Már azt hiszik, hogy férfi sem vagyok, hanem
asszony, a katona szolgálói szomszédomban, olyan
gúnyt úznek velem. A vendég hölgyet, ki ide
tegnap Athénből barátommal érkezett,
szabad s nemes létére bántották ezek!

SCELEDRUS

Elveszttem. Ez felém tart, Herkulesre, jön.
Be félek, ebből borzasztó bajom lehet,
ha jól hallottam, amit eddig szólt az öreg.

PERIPLECTOMENUS

(félre)
A fickóhoz megyek.
(Fennhangon)
Sceledrus, átkozott,
vendégemet te csúfoltad meg itt imént?

SCELEDRUS

Hallgass meg, ó szomszéd, könyörgök.

PERIPLECTOMENUS

Téged én?

SCELEDRUS

Tisztázni óhajtom magam.

PERIPLECTOMENUS

Tisztázni, te?
Akinek ilyen csúnya és nagy bűne van?
Amért zsoldosnép vagytok, tán azt vélitek,
gazember, mindent meg szabad már tennetek?

SCELEDRUS

Szeretném...

PERIPLECTOMENUS

Úgy szeressenek az istenek
s istennők, vétkedért vesszővel verlek el,
naphosszat ütlek, pirkadattól alkonyig,
amiért tetőmön összetörted a cserepeket,
míg mászkáltál magadhoz méltó majmod után,
amért felülről meglested vendégemet,
amint ölelte és csókolta kedvesét
s amért gazdád erényes ágyására bűnt
fogtál s fejemre szörnyű nagy gyalázatot,
s a vendéghölgyet zaklattad házam előtt.
Ha nem büntetlek botokkal kedvem szerint,
jobban elborítom szégyennel az uradat,
mint hullámmal a szélvihar a tenger színét.

SCELEDRUS

Úgy megszorultam, Periplectomenus, nem tudom,
vajjon téged kérdőre vonnom volna-e jobb,
vagy, ha a nő nem az, akinek láttam előbb,
előtted inkább tisztára kell mosnom magam,
mert még most sem tudom, kit láttam itt imént,
annyira hasonlít a miénkre az a nő,
ha nem is ő.

PERIPLECTOMENUS

Tekints be hozzám s megtudod.

SCELEDRUS

Szabad?

PERIPLECTOMENUS

Sőt nyugodtan vizsgálj meg, parancsolom.

SCELEDRUS

Meg is teszem.
(Bemegy Periplectomenus házába)

PERIPLECTOMENUS

(beszól a katona házába)
Hé, Philocomasium, siess,
fuss futva át hozzánk, a szükség rendeli.
Azután, ha Sceledrus távozott tőlünk, siess
és otthonotokba újra vissza futva fuss.
Polluxra, félek, hogy még elront valamit,
ha meg nem látja bent a nőt. -- De már jön is.

SCELEDRUS

(kilép Periplectomenus házából)
A halhatatlan istenetekre: olyant, aki
jobban hasonlít rá és mégsem ő, hiszem,
isten sem készíthet.

PERIPLECTOMENUS

Nohát?

SCELEDRUS

Bűnös vagyok.

PERIPLECTOMENUS

Ő az, tehát?

SCELEDRUS

Ha ő is az, akkor sem ő.

PERIPLECTOMENUS

Ezt láttad ott benn?

SCELEDRUS

Ezt és a vendégedet,
amint épp csókolóztak.

PERIPLECTOMENUS

Ő az?

SCELEDRUS

Nem tudom.

PERIPLECTOMENUS

Akarsz meggyőződni?

SCELEDRUS

Szeretnék.

PERIPLECTOMENUS

Menj hamar haza
s nézd meg, hogy a tiétek otthon van-e.

SCELEDRUS

Helyes:
Be jó tanács! Azonnal újra itt leszek.
(Bemegy a katona házába)

PERIPLECTOMENUS

Nem láttam senkit, akit ötletesebben és
csodálni méltóbb csellel csaptak volna be.
De, íme jön.

SCELEDRUS

(kilép a házból)
Könyörgök, Periplectomenus,
istenre, emberre, botorságomra kérlek és
a térdeidre...

PERIPLECTOMENUS

Mért könyörögsz?

SCELEDRUS

Hogy megbocsásd
tudatlan balgaságomat. Most már tudom:
meggondolatlan voltam, vak és eszeveszett.
Mert bent van Philocomasium.

PERIPLECTOMENUS

No, lókötő,
hát láttad mind a kettőt?

SCELEDRUS

Láttam.

PERIPLECTOMENUS

Hívd urad.

SCELEDRUS

Tudom én, hogy a legnagyobb verést jogosan kapom
s hogy vendéghölgyed megsértettem jogtalan;
igen, de gazdám ágyasának hittem őt,
ki mellé a katona örül állított.
Egy kútból két vízcseppet nem vehetsz ki, mely
jobban hasonlít egymásra, mint e két leány.
Bevallom azt is, hogy a belső udvaron
belestem.

PERIPLECTOMENUS

Hogyne vallanád, hisz láttam is.
jÉs láttad csókolózni bent vendégemet
e lánnyal.

SCELEDRUS

Úgy van. Mért tagadnám? Így igaz.
De azt hittem, Philocomasiumot látom ott.

PERIPLECTOMENUS

Egész silány embernek gondoltál tehát,
ki tudva tűröm, hogy szomszédunk ellen a
házamban így nagy vétket kövessenek el?

SCELEDRUS

Belátom végülis, hogy balga voltam előbb,
most már mindent tudok; de semmit álnokul

nem tettem.

PERIPLECTOMENUS

Sőt illetlenül, hisz úgy helyes,
hogy a szolga fékentartsa száját és szemét
és kezeit.

SCELEDRUS

Ha mától fogva csak egyszer is
megmukkanok, bár biztosan tudok is valamit,
feszítsetek meg, átadom magam neked;
csak most még megbocsáss.

PERIPLECTOMENUS

Legyőzöm lelkemet,
ne higgye, hogy gonosz szándékkal tetted ezt
és megbocsátok.

SCELEDRUS

Áldjanak meg az istenek.

PERIPLECTOMENUS

De, Herkulesre, ha isten kedvel, nyelvedet
tartsd féken ezentúl és amit tudsz, azt se tudd,
amit láttál, ne lásd.

SCELEDRUS

Nagyon helyes tanács,
így lesz; de eléggé megkérleltetek?

PERIPLECTOMENUS

Mehetsz.

SCELEDRUS

Parancsolsz mást is?

PERIPLECTOMENUS

Hogy ne ismerj ezután.
(A színpad sarkába vonul)

SCELEDRUS

Ez rászédett. Be gyorsan megkegyelmezett,
mintha nem neheztelne, de a tervét tudom:
ha a forumról katonánk megérkezik,
lefogat otthon. Hisz ez és Palaestrio
együtt árulnak engem, érzem, rég tudom.
Csapdábarejtett ételükből nem eszem!
Meglépek inkább, néhány napra elbujok,
míg elsimul a zavar, a harag elcsitul,
mert becstelen nép büntetése jár nekem.
De dolgom bármint fordul is, most hazamegyek.
(Elmegy)

PERIPLECTOMENUS

Ez elpályázott. Jól tudom, Polluxra, hogy
a döglött disznó sokkal bölcsebb, mint ez, aki
hogy amit látott, nem is látta, elhiszi.
Szeme, füle és véleménye átszökött
a mi oldalunkra. Máig minden rendbe van:
nagyon jeles játéka volt a lánynak is.
A tanácsba térek újra; mert Palaestrio
nálunk van éppen és Sceledrus elszaladt:
teljes tanácsot tudunk tehát tartani.
Bemegyek, nehogy távollétemben döntsenek.
(Bemegy a házába)

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Palaestrio, Periplectomenus, Pleusicles

PALAESTRIO

(kilép Periplectomenus házából, visszaszól)
Egy kicsit maradjatok még bent a házban Pleusicles,
hagyjátok, hogy körülnézzek, hátha valahol csapda vár,
mert tanácsot ülni vágyunk. Biztos hely kell most nekünk,
ellenségeink ne tudják elragadni tervemet.
Mert legtöbbször a legjobb tervet tüntetik el a tolvajok,
ha nem gondos óvatosság válogat ki jó helyet.
Mert a jó terv terveletlen, ha ellenségednek segít,
és ha az ő hasznára szolgál, akkor bizony árt neked.
Ha tervedről ellenséged jóelőre értesül,
éppen avval bénítja meg nyelved s köti meg kezéd
s véled végzi azt, amit te vágytál tenni övele.
Megtekintem, jobbfelől, vagy balfelől nem áll-e itt
vadász, hálóként vetve ki terveinkre füleit.
De látom már: a vidék az utolsó utcáig üres.

Kihívom őket.

(Bekiált a házba)

Hé, Periplectomenus, Pleusicles, lépjetek elő!

PERIPLECTOMENUS

(kijön Palaestrióal és Pleusiclesszel)

Íme, engedelmeskedtünk.

PALAESTRIO

Könnyű az uralom a jók felett.

Meg szeretném tudni mégis: mindent aszerint teszünk,
ahogy ott bent megbeszéltük?

PERIPLECTOMENUS

Hasznosabb terv nincs.

PALAESTRIO

Igaz. Te mit gondolsz?

PLEUSICLES

Ami nektek tetszik, ne tessék nekem?

Akad jobb barátom, mint te?

PERIPLECTOMENUS

Szavad kedves és szíves.

PALAESTRIO

Polluxra, így illik hozzá.

PLEUSICLES

Csakhogy szenvedek, én szegény,

testem-lelkem gyötri tettem.

PERIPLECTOMENUS

Mondd meg, mi kínoz; beszélj.

PLEUSICLES

Hogy téged tisztos korodban terhellek meg gyermekes
csínyjeimmal, méltatlanul, erényes életű öreg,
és még kérlek is reá, hogy fáradozz a kedvemért,
hogy segíts meg és magad is olyat tégy szerelmemért,

mit a te korod nem kerget, sokkal inkább elkerül:
szégyelem, hogy aggkorodban ér miattam bosszuság.

PALAESTRIO

Új divat szerint szeretsz, ha bármi tettet szégyeled;
akkor a jó szeretőnek árnya vagy csak, Pleusicles.

PLEUSICLES

Illik ez, hogy így korodban fáradozz szerelmemért?

PERIPLECTOMENUS

Mit beszélsz? Talán bizony már azt hiszed, az Acheron
vizébe léptem féllábbal? Túlsoká élek neked?
Ötvennégy éves vagyok csak, tekintetem tiszta még,
lábam lépése nem lomha, kezem könnyedén mozog.

PALAESTRIO

Fehér fejjel se véld vénnek, természete nem tunya,
tökéletes képessége megvan, el nem távozott.

PLEUSICLES

Polluxra, hisz tapasztalom, hogy így igaz, Palaestrio;
szíves szándéka nagyonis fiatal emberre vall.

PERIPLECTOMENUS

S ha veszélyben vagy vendégem, még jobban megismered
jóindulatom irántad.

PLEUSICLES

Hisz már régen ismerem!

PERIPLECTOMENUS

Mert szerelmesnek segítve, kell hogy magad is szeress,
rendelkezz tapasztalattal és ne kívülről keresd.
Nem szerelmes nehezen érti a szerelmes szellemét.
Maradt még testemben némi nedv, maradt még szerelem,
a gyönyörből, örömből nem száradtam ki teljesen.
Ha kell, szellemes szónok és kellemes asztaltárs vagyok:
mind a kettő. Az asztalnál senki szavába nem kapok.
Gondolok rá, hogy goromba ne legyek tapintatos
társaságban és részemet a beszédből kivegyem,
de a hallgatásból éppúgy, hogyha épp másé a szó.
Köpködésbe, tüsszögésbe, orrfuvásba nem fogok.

Végre is Ephesusban születtem, nem faluban, nem tanyán.

PALAESTRIO

Ó, be nyájas félőreg! Ha mindez az erény benne van,
amiről szólt, elhiszem, hogy dajkája Venus volt maga.

PERIPLECTOMENUS

Kellememből pusztá szónál többet adnak tetteim.
Asztaltársam kedvesére nem vetem magam soha,
jó husát el nem halászom, poharam előre nem tolom,
nem törhet ki énmiattam, ha becsípek, háborúság:
hogya egy is kellemetlen, szót se szólok, elmegydek,
az asztalnál csak szerelmet, tiszta tréfát kedvelek.

PALAESTRIO

Polluxra, hisz egész lelked a kellemre született:
aranyat adok még három hozzád hasonló emberért.

PLEUSICLES

Ebben a korban egyetlen egy ilyen embert sem találsz,
ki mindenben ilyen kedves és ennyire jó barát.

PERIPLECTOMENUS

Kényszerítlek, hogy beismerd: ifju még a szellemem,
minden ügyben úgy segítlek sűrűn, el nem fáradok.
Dühös, mogorva ügyvédre van szükséged? Itt vagyok.
Vagy szelídre? A szélcsendes tengernél is szelidebb,
a nyugati lenge szellő fuvalmánál lágyabb leszek.
Legvidámabb lakmárouzó társad ugyancsak én leszek,
nincs nálam jobb élősködő, bevásárló nincs különb,
s oly kecsesen egy kurafi sem szokell, mint én tudok.

PALAESTRIO

(Pleusicleshez)

Ennyi bölcsességhez még mit kérnél, hogya rajtad állna?

PLEUSICLES

Méltó hálát adni néki úgy szeretnék mindezért,
és neked, mert látom, miattam mennyi bosszúság gyötör.
(Periplectomenushoz)
Mégis bánt, hogy ilyen sok pénzt pazarolsz rám.

PERIPLECTOMENUS

Balga vagy.
Rossz feleségre, ellenségre költögetni veszteség,
jó baráttra, vendégedre nyereség a kiadás.
Tudja a bölcs, hogy ő jár jól, mikor az istenre költ.
Jó szívvel látlak vendégül, hálistennek van miből:
egyél, igyál, mulass velem, jókedvvel rakd meg magad.
Szabad a házam, szabad módon vágyom élni magam is.
Mert hisz isten kegyelméből van vagyonom: asszonyul
kaphattam volna előkelő, gazdag hozományu nőt,
csak hogy otthonomba hozni nem kívánok nyelvelőt.

PLEUSICLES

Mért ne? Gyermekeket nevelni lelkesítő feladat.

PERIPLECTOMENUS

Herkulesre, lelkesítőbb, ha szabad vagy te magad.

PALAESTRIO

Tudsz tanácsot adni bölcsen másnak is, magadnak is.

PERIPLECTOMENUS

Mert a jó feleség édes, ha a földön bárhol is
ráakadhatnál ilyenre; de otthonomba azt vigyem,
ki sohasem mondja: "Drága férjem, gyapjút végy nekem,
hadd készíttessenek köpenyt és jó meleg fehéreneműt
néked, hogy ne fázz a télen"? Nőtől ezt nem hallhatod.
Ámde a kakas meg se szólal s álmaimból felzavar,
így szól: "Férjem, anyám számára újévi ajándéokra adj,
adj befőttre, adj Minerva ünnepére pénzt nekem,
ráolvasóra, álmfejtőre, bélnézőre, jósra is;
mily gyalázat, hogyha nem kap, fintorog rám mindegyik.
Üres kézzel a varrónőt sem bocsáthatom tovább,
lám, a szolgáló haragszik rég, amért mitsem kapott;
már a bába is kevesli díját és pöröl velem;
hát a szolgálók dadája, az már semmi pénzt se kap?"
Ez s ehhez hasonló asszonyi nyavalyák visszatartanak,
hogy nőt hozzak házamba, ki így szörnyű szavakkal szónokol.

PALAESTRIO

Az ég irgalmas tehozzád: mert, ha egyszer elveszett
a szabadság, nem egykönnyen állítod helyre megint.

PLEUSICLES

De dicsőség jó családban, nagy vagyonban gyermekeket
fölnevelni tenmagad és nemzetséged emlékeül...

PERIPLECTOMENUS

Mi szükségem gyermekekre? Van épp elég rokonom.
Szépen élek most, megáldva, kedvem és szívem szerint.
Köztük osztom szét a pénzem. Megkapják, ha meghalok.
Itt nyüzsögnek, rám ügyelnek, minden vágyamat lesik.
Pirkadatkor fölkeresnek; hogy aludtam, kérdezik.
Azt tekintem gyermekemnek, aki hozzám bőkezű.
Ha áldoznak: önmaguknál nagyobb részt adnak nekem.
Lakomával, vacsorával, reggelivel látnak el.
Legboldogtalanabb, aki legkevesebbet küld nekem.
Ajándékkal versenyeznek s én magamban mormogom:
"Vagyonomért vetélkedve dajkál, táplál a sok rokon."

PALAESTRIO

Nagyon kitűnő elv szerint éled életed, hiszen
három ikerfiad is van, hogyha jól érzed magad.

PERIPLECTOMENUS

Hiszen ha volna, bajom is volna a gyermekek miatt elég:
egyiküknek láza lenne, szívem szenvedne rögtön és
azt hinném, meghal; borosan elbukik, lóról lezuhan,
már félnék, hogy nyakát szegte, vagy a lábát törte el.

PALAESTRIO

Érdemes rá, hogy sokáig éljen és gazdag legyen,
mert vigyázva él, de jól is és barátain segít.

PLEUSICLES

Ó, te kedves! Az istenek engem úgy szeressenek,
jól tették volna, ha nem egyformán mérik mindenki életét.
Mint az árut fölbecsülvén a jó vásárrendező,
a jó árat megállapítja, hogy érdeme szerint keljen el
s a silány holmi árusát nyereségtől fosztja meg,
úgy kellett volna nekik is az emberek életét
felosztani: a derékét, kedvesét megnyujtani
és a bűnös durva lelkét mennél előbb venni el.
Hogyha így rendezték volna, sokkal kevesebb gonosz
volna és nem is vétkezne olyan vakmerőn soha
és a derekak számára olcsóbb volna az élelem.

PERIPLECTOMENUS

Ki az isten rendelését szidja, balga -- és bolond,
aki kárhoztatja tettét. Erről ennyi szó elég.
Most bevásárlók, barátom, hogy házamban érdemed

s érdemem szerint szívesen jó falatokkal tartsalak.

PLEUSICLES

Nem bánom többé tehát, hogy nagy költségbe vertelek.
Ámde bármi kedvesen is fogadjon a jóbarát,
a vendég három napon túl mégiscsak terhére van;
tíz napon túl valóságos Iliászt szül az indulat,
még ha tűri is a gazda, mormog ám a szolganép.

PERIPLECTOMENUS

Én, barátom, szolgálásra szoktattam szolgálóimat,
nem én fogadok szót nekik, nem ők parancsolnak nekem.
Ha bántja is őket, ami nekem kedves, a kormányos én vagyok;
bárha bosszusak, mogorvák, mégis el kell végezniök.
Most megyek, hová akartam, vásárolni.

PLEUSICLES

Légy szíves,
csak szerényen, ne nagy pénzen, én megelégszem bármivel.

PERIPLECTOMENUS

Ejnye, abba nem hagyod már ezt az ócska szózatot?
így ágrólszakadt szegények szoktak szólani, mint te most.
Míg az asztalhoz feküsznek, tálaláskor szólnak így:
"Mondd, mi szükség volt miattunk, házigazdánk, erre mind?
Tán elment az eszed, hisz ezzel tizedet is jól tudsz tartani."

PALAESTRIO

Mit nekik vettél, előbb jól összeszidják, úgy eszik.

PLEUSICLES

Ez bizony, Polluxra, így van: tiszta szemmel, tudva lát!

PERIPLECTOMENUS

De az asztal bármilyen dús, azt nem mondják sohasem:
"Már vited tovább a tálat, hagyd a sonkát, nem eszem,
ezt a csülköt csak ne kínáld, ángolnád még jó hideg,
vidd odébb, menj." Így beszédet senkitől se hallani.
Ámde falnak, ráhasalnak asztalomra éhesen.

PALAESTRIO

Jól festi a rossz erkölcsöt a jó ember!

PERIPLECTOMENUS

Még bizony
századrészét sem közöltem, hisz csak jutna rá időm!

PALAESTRIO

Most először terveinkre fordítsad figyelmedet.
Mind a kettő jól füleljen. Szükséges, hogy megsegíts,
Periplectomenus. Remek cselt gondoltam ki, mellyel a
katonát, a nagysörényűt megkopasztjuk, és vele
a leánynak s kedvesének jó alkalmat adhatunk,
hogy együtt elszökjenek innen.

PERIPLECTOMENUS

Add elő a tervedet.

PALAESTRIO

Te pedig add elő gyűrűd nékem.

PERIPLECTOMENUS

Minek az neked?

PALAESTRIO

Ha nálam lesz, megmagyarázom minden mesterkedésemet.

PERIPLECTOMENUS

(leveszi a gyűrűjét és odaadja Palaestriónak)
Vedd és használd.

PALAESTRIO

És te vedd át tőlem tervem titkait;
így képzeltem ...

PERIPLECTOMENUS

Mind a ketten figyelmesen fülelünk.

PALAESTRIO

Szörnyű szoknyahős a gazdám, eddig nem volt senkisé
versenytársa, de nem is lesz párja.

PLEUSICLES

Én is úgy hiszem.

PALAESTRIO

Azt beszéli, hogy Parisénál sokkal szebb a termete,
azt is, hogy itt Ephesusban minden asszony üldözi.

PERIPLECTOMENUS

Sokan hazugnak hinnének, ha így szólsz, de én tudom:
színigaz mind, amit mondtál. Csakhogy, jó Palaestrio,
arra kérlek, fogd rövide, ahogy tudod, szavadat.

PALAESTRIO

Tudsz olyan leányra lelni, kinek szép a termete,
de benseje csak csalással és furfanggal van tele?

PERIPLECTOMENUS

Szabad kell, vagy szabadoslány?

PALAESTRIO

Nekem mindegy, csak legyen
kapható, olyan leány, ki testét testével tartja el,
kinek cselt rejteget keble, nem szíve, mert az nincs neki.

PERIPLECTOMENUS

Mosdott legyen, vagy ne mosdott?

PALAESTRIO

Mennél jobbvérű legyen,
nagyon csinosra van szükség, nagyon fiatalra is.

PERIPLECTOMENUS

Van egy ifju pártfogoltam, egy örömlány; de miért
van rá szükséged?

PALAESTRIO

Vezesd csak otthonodba, adj neki
álruhát is, öltöztess fel, mint az úrinőt szokás,
rendesen fésüld haját és viseljen fejdísz, tegyen úgy,
mintha feleséged volna, így tanítsd ki.

PERIPLECTOMENUS

És miért?

PALAESTRIO

Majd megértitek. De van-e szolgálója?

PERIPLECTOMENUS

Jóeszű.

PALAESTRIO

Mert az is kell. Mind a kettőt arra oktasd hát, hogy ő feleséged, s a katonáért halálos vággyal hevül, mintha szolgálójának e gyűrűt adta volna, s az énnekem, hogy közvetítve uramnak adjam.

PERIPLECTOMENUS

Hallom ám!

Légy szíves, ne higgy egészen süketnek, van még fülem s jól használom.

PALAESTRIO

Ha kitanítod, fölkeresem uramat s a gyűrűt átadva közlöm: feleséged adta, hogy Őt megnyerjem. Ismerem jól: vágyakozik majd szertelen, a gonosznak gondja úgyis csak paráznságra van.

PERIPLECTOMENUS

Ha magára a Napra bíznád, ő se tudna két ilyen alkalmas leányt találni, mint én. Bízz csak és remélj.

PALAESTRIO

Rajta hát, de gyorsan ám.
(Periplectomenus elmegy)
És most figyelj te, Pleusicles.

PLEUSICLES

Engedelmesen figyellek.

PALAESTRIO

Ha a katona hazajön,
jól vigyázz: ne Philocomasiumot mondj.

PLEUSICLES

Hanem milyen nevet?

PLEUSICLES

Iustitiát.

PLEUSICLES

Tehát amelyről előbb szóltunk.

PALAESTRIO

Csönd! Eredj!

PLEUSICLES

Nem felejttem: mégis mondd meg, hogy mindez mire való.

PALAESTRIO

Megtudod, ha szükség lesz rá; csakhogy addig csöndbe légy,
s játszd azonnal, mint a többi, te is a magad szerepét.

PLEUSICLES

Bemegyek hát.
(Bemegy Periplectomenus házába)

PALAESTRIO

(utánaszól)
Menj és amit rendeltem, tedd józanul.

MÁSODIK JELENET

Palaestrio, Lurcio

PALAESTRIO

Mily zavart keltek, mennyi gépet mozgatok!
Ma elragadom a katonától kedvesét,
ha seregem sikerrel sorakoztatom.
De hadd hívom ki ezt.
(Bekiabál a katona házába)
Sceledrus hej, ha nincs
dolgod, gyere a ház elé, hív Palaestrio!

LURCIO

(kijön)

Ő nem jöhet.

PALAESTRIO

Mért?

LURCIO

Mert álmában csuklik épp.

PALAESTRIO

Mi? Csuklik?

LURCIO

Hortyog, így akartam mondani,
de mert ha csuklasz, vagy ha hortyogsz, egyremegy...

PALAESTRIO

Szóval Sceledrus bent szundít.

LURCIO

Csak orra nem,
az szörnyű zajt üt.

PALAESTRIO

A pohárba ütötte hát
orrát titokban, míg nárdusbort töltögetett,
a pincemester. Hej, segédje te vagy, te gaz!

LURCIO

No, mit kívánsz?

PALAESTRIO

Az alhatnék hol jött reá?

LURCIO

Úgy gondolom, szemén.

PALAESTRIO

Nem azt kérdem, pimasz.
Gyerünk; hisz úgylis véged, ha meg nem tudom.
Te hoztál néki bort?

LURCIO

Nem hoztam.

PALAESTRIO

Tagadod?

LURCIO

Tagadom hát, hisz megtiltotta szólanom.
Nem töltöttem korsómba nyolc meszelyt neki,
és ő azon melegében nem itta ki.

PALAESTRIO

Nem ittál?

LURCIO

Vesszek el, ha ittam, vagy ha csak
ihattam volna.

PALAESTRIO

Mért?

LURCIO

Mert forró volt nagyon,
csak szürcsöltem, mert megégette torkomat.

PALAESTRIO

Ezek berúgnak s mi csak vizes lőrét iszunk.
Borunkra jó csapos és alcsapos vigyáz!

LURCIO

Bizony helyükben magad is ezt tennéd, de mert
nem versenyezhetsz velünk, tehát irigykedel.

PALAESTRIO

Eddig talán nem is lopott bort? Szólj, pimasz.
Mert mondhatom neked, hogy jóelőre tudd:
halálra kínozlak, ha hazudsz, Lurcio.

LURCIO

Valóban? Így van? És ha megmondom neked,
a pince-ólból majd kirúgnak engem és
te majd magad mellé szemelsz ki másikat.

PALAESTRIO

Bátran beszélj: Polluxra, ezt sosem teszem.

LURCIO

Sohasem láttam, hogy kihozta volna a bort,
mert csak nekem szólt s én kihoztam azután.

PALAESTRIO

S a hordók sűrűn fejtetőre álltak ott.

LURCIO

A hordók, Herkulesre, nem táncoltak épp;
de volt amott lent egy sikamlós kis zugoly,
ahol közöttük kétfontos kancsó hevert,
gyakorta megtelt tízszer is, hiszen magam
láttam buzgón ürülni s telni meg megint,
a hordók tántorogtak, míg a kancsó ivott.

PALAESTRIO

Eredj, eredj be már. A pincében ti így
dorbézoltok. A forumról gazdánkat hívom.

LURCIO

Végem van! Holtra kínozz uram, ha hazajön
s megtudja ezt, amért nem mondtam el neki.
Egy napra elhalasztom a bajt: elfutok.
(A nézőkhöz)
A lelketekre kérlek, el ne áruljatok!

PALAESTRIO

Hová mégy?

LURCIO

Elküldtek, de rögtön visszajövök.

PALAESTRIO

Ki küldött?

LURCIO

Philocomasium.

PALAESTRIO

Menj, de jőjj hamar!

LURCIO

Kérlek, ha közben kiosztják a büntetést,
az én részem távollétemben vedd te föl.
(Elmegy)

PALAESTRIO

Csak most jövök rá, a leány milyen ravasz:
Sceledrus alszik, ezt az alstrázsát pedig
elküldte, hogy oda átmehessen: így helyes.
De Periplectomenus jön a bájos nővel itt,
kit kértem tőle. Az istenek segítenek!
Mily méltóságos mezbe van, nem is olyan,
mint egy örömlány. Ügyünk kezünk alá simul.

HARMADIK JELENET

Periplectomenus, Acroteleutium (Milphidippa), Palaestrio

PERIPLECTOMENUS

Közöltem, Acroteleutium, veled is, Milphidippa,
tervünk sorjában rendesen; ha a cselszövést s a tervet
kevésbé értitek talán, világosan kifejtem
megint; de hogyha értitek, cseveghetünk egyébről.

ACROTELEUTIUM

Bolondság volna, pártfogóm, és bárgyuság igérenem,
hogy bármi munkát vállalok, vagy téged megsegítlek,
ha nem tudnám a szentelen csalást magam faragni.

PERIPLECTOMENUS

De többet ér, ha INTELEK.

ACROTELEUTIUM

Örömlányt ilyenre
oktatni, nem titok, mit ér. Hiszen megmondtam én is
önként, miután füleim szavaid tengerét már

megitták, hogy a katonát hogyan verem ma fejbe.

PERIPLECTOMENUS

Egyedül senki sem elég bölcs; már gyakorta láttam,
kik szöktek a jó tanács tájáról, pedig rá sem találtak.

ACROTELEUTIUM

Ha a nőnek valami bűnt kell tennie, csalfaságot,
emlékezete vele van mindig, örökre, halhatatlan.
De hogyha hűség van soron, vagy bármilyen derék tett,
feledékeny lesz és emlékezete cserbehagyja nyomban.

PERIPLECTOMENUS

De éppen attól félek én, hogy mindkettő ma munkád:
mert ami rosszat a katonának okoztok, az nekem jó.

ACROTELEUTIUM

Ne félj: ha nem tudjuk, mi az, megtesszük még a jót is.

PERIPLECTOMENUS

Az asszony rossz portéka.

ACROTELEUTIUM

Aki megveszi, még silányabb.

PERIPLECTOMENUS

Ez illik hozzátok. Gyerünk.

PALAESTRIO

(félre) Ideje hozzájuk lépnem.
(Fennhangon)
Örülök, hogy épségben érkezel bájos kíséreteddel.

PERIPLECTOMENUS

No, éppen jókor jössz te is, Palaestrio. íme, itt van
a két leány, ahogy kívántad, úgy öltözve.

PALAESTRIO

Nagyon jó!
Palaestrio Acroteleutiumot köszönti.

ACROTELEUTIUM

Ki ez az ember,
ki ismerősként néven szólít?

PERIPLECTOMENUS

Ez a mi építészünk.

ACROTELEUTIUM

Üdvözlég, építő.

PALAESTRIO

Te is. De mondd, helyes tanáccsal
ellátott gazdád?

PERIPLECTOMENUS

Mindkettőt jól kioktatva hoztam.

PALAESTRIO

Mégis szeretném hallani, nehogy hibázzatok majd.

PERIPLECTOMENUS

Parancsaidhoz nem tettem magamtól semmi újat.

ACROTELEUTIUM

Ugye, gazdádat, a katonát csapjuk be?

PALAESTRIO

Jól beszéltél.

ACROTELEUTIUM

Már minden bölcsen készen áll, finom, ravasz csalásra.

PALAESTRIO

Akként viselkedj, mintha az ő felesége volnál.

ACROTELEUTIUM

Úgy lesz.

PALAESTRIO

És lelkedet a katonáért emészted.

ACROTELEUTIUM

Így teszek majd.

PALAESTRIO

S mintha ebben az ügyben én szolgálóddal segítenék.

ACROTELEUTIUM

Derék jós lennél, kedvesem, úgy mondd most a jövőndőt.

PALAESTRIO

És hozzám a te szolgálólányod hozta a gyűrűt,
hogy üzenetteddel adjam át a katonának.

ACROTELEUTIUM Így van.

PERIPLECTOMENUS

Minek beszélni hát tovább, ha jól emlékszik?

ACROTELEUTIUM

Így jobb.

Mert gondold csak meg, pártfogóm: ha a hajó alapját
derék építőmesterünk jól összeállította,
továbbtákolni könnyű már a jól megalapozottat.
Hajónk gerince jó, elég szilárd alapra épült,
s a mérnökök sem ostobák, mert értik ám a dolguk.
Ha nem marad el az anyagszállító, mert szükség van rá is
(mivel magunkat ismerem), hajónk hamar felépül.

PALAESTRIO

Te ismered a katonát, gazdám?

ACROTELEUTIUM

Miféle kérdés?

Ne ismerném, kit a nép utál, a nagysörényü szájhóst,
azt a kikent bujálkodót?

PALAESTRIO

S ő ismer?

ACROTELEUTIUM

Sohase látott;
hogy ismerhetne meg tehát?

PALAESTRIO

Remek beszéd: ha így áll
az ügy, Polluxra, még jobban sül el.

ACROTELEUTIUM

Csak add a fickót
kezembe, mással ne törődj. Ha nem csapom be szépen,
hibáztassatok mindenért.

PALAESTRIO

De most eredjetek be:
okosan tegyétek dolgotok.

ACROTELEUTIUM

Bízd ránk. Törődj te mással.

PALAESTRIO

Vezesd be, Periplectomenus, e kettőt; én a forumra,
hozzá megyek, a gyűrűt átadom s megmondom néki egyben,
hogy feleséged adta nekem, mivel belé szerelmes.
A szolgálót ideküldd, mihelyt megérkezünk a forumról,
mintha titokban küldenék.

PERIPLECTOMENUS

Meglesz. Törődj te mással.

PALAESTRIO

De ti meg evvel. Én a katonát jól megterhelve hozom már.
(Elmegy)

PERIPLECTOMENUS

Jól járj az úton, légy szerencsés.
(Acroteleutiumhoz) Hogyha sikerrel elérem,
hogy a katona kedvese vendégemé legyen ma
s ez Athénba elvihesse őt, ha elvégezzük e munkát,
mekkora jutalmat adok neked!

ACROTELEUTIUM

A másik nő segít-e?

PERIPLECTOMENUS

Készségesen és ötletesen.

ACROTELEUTIUM

Bízom tehát ügyünkben.
Ha egyikünk a másikat ravaszsággal segíti,
nem rettegek, hogy bárki is lefőz csalárd cselével.

PERIPLECTOMENUS

Gyerünk be, bent a dolgokat gondoljuk át vigyázva,
csak azt tegyük, mit tenni kell, illően, jól ügyeljünk:
ne ingadozzunk, hogyha jön a katona.

ACROTELEUTIUM

Csak ne tarts föl.
(Bemenek Periplectomenus házába)

NEGYEDIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES

Kellemes, ha kívánságod szíved szerint teljesül.
Én ma Seleucus királyhoz elküldtem élősdimet,
egybetereltem a zsoldosokat, Seleucushoz ő vigye,
oltalmazza birodalmát, csak nekem nyugtom legyen.

PALAESTRIO

Jobb, ha magaddal törődöl, mint övele, mert hiszen
rajtam keresztül kiváló új szerencse vár ma rád.

PYRGOPOLINICES

Mellőzők hát mindent, feléd fordítom figyelmemet.
Csak beszélj: mindkét fülemmel rendelkez, ahogy kívánsz.

PALAESTRIO

Nézz körül hát, senki meg ne lesse, hogy tanácskozunk;
mert titokban kell a dolgot tennem, így bízták reám.

PYRGOPOLINICES

Senki sincs itt.

PALAESTRIO

Vedd először ezt a szerelmi zálogot.

PYRGOPOLINICES

Mi ez? Honnan van?

PALAESTRIO

Előkelő gyönyörű nőtől, aki
belédveszett, megkivánta szertelen szépségedet.
Szolgálója hozta ezt a gyűrűt, hogy hozzád vigyem.

PYRGOPOLINICES

Szabad volt, vagy szolgálányból vessző által lett szabad?

PALAESTRIO

Jaj! Hogy én még szabadosnőt mernék neked ajánlani!
hisz a rád vágyó szabad nőkre is alig jut már időd.

PYRGOPOLINICES

Férjnél van, vagy özvegy?

PALAESTRIO

Férjnél, s mégis özvegy.

PYRGOPOLINICES

Hogy lehet mindakettő?

PALAESTRIO

Mert fiatal létére öreg férje van.

PYRGOPOLINICES

Nagyszerű!

PALAESTRIO

Alakja bájos és remek.

PYRGOPOLINICES

Nehogy hazudj!

PALAESTRIO

Szépségedre csak ő méltó.

PYRGOPOLINICES

Akkor tehát gyönyörű.
De ki ő?

PALAESTRIO

Vén szomszédodnak, Periplectomenusnak asszonya;
bomlik érted, az öregtől el akar szökni, gyűlöli.
Kérte, hogy hozzád esengjek, esdekeljek, tedd neki
lehetővé.

PYRGOPOLINICES

Ha ő akarja, Herkulesre, szívesen.

PALAESTRIO

Hogy akarja-e?!

PYRGOPOLINICES

De a lánnyal otthonunkban mit tegyünk?

PALAESTRIO

Mondd, hogy menjen el házadból, ahova akar, mert hiszen
épp Ephesusba jött az anyja s ikernővére érte ma.

PYRGOPOLINICES

Mit beszélsz? Az anyja megjött?

PALAESTRIO

Aki mondja, tudja jól.

PYRGOPOLINICES

Herkulesre, a lányt leráznom épp a legjobb alkalom.

PALAESTRIO

Gyengéden kívánod tenni?

PYRGOPOLINICES

Adj tanácsot, szólj hamar.

PALAESTRIO

Kívánod, hogy tőled rögtön szépszerével váljon el?

PYRGOPOLINICES

Ezt kívánom.

PALAESTRIO

Akkor így tégy -- hisz vagyond van elég --:
add az aranyat, az ékszert, amit eddig tőled kapott,
ajándékul néki, menjen -- vigye magával bárhová.

PYRGOPOLINICES

Jó. De míg eleresztem ezt, a másik hűtlen ne legyen,
erre vigyázz.

PALAESTRIO

Balga vagy: hisz szeménél jobban szeret.

PYRGOPOLINICES

Venus kedvel.

PALAESTRIO

Psztt. Hallgass már! nyílik az ajtó: bújj idébb,
mert övé a közvetítő gyorshajó, mely itt kilép.
(Milphidippe kilép Periplectomenus házából)

PYRGOPOLINICES

Gyorshajó?

PALAESTRIO

A szolgálója, aki épp most lép elő,

ki a gyűrűt küldte vélem.

PYRGOPOLINICES

Hej, Polluxra, ez a nő
nagyon csinos.

PALAESTRIO

Hozzá képest csak majom, csak csúf kuvik.
Látod: vadászik szemével és madárra les füle.

MÁSODIK JELENET

Milphidippa, Pyrgopolinices, Palaestrio

MILPHIDIPPA

(félre)
Itt a ház előtt a cirkusz, benne kell ma játszanom.
Úgy teszek, minthogyha őket észre sem venném amott.

PYRGOPOLINICES

(Palaestrióhoz)
Csöndbe légy: nagyon figyeljünk, tán megemlít engem is.

MILPHIDIPPA

(fennhangon)
Nincs közelben senki, aki más ügyébe ártja magát
sajátja helyett, ki maga ura, ráér, s engem megfigyel?
Ilyen embertől félek, hogy erre jön s utunkba áll,
míg szegény urnóm kilép a házból s erre átvonul,
ő, ki a katonára vágyik, szíve kegyetlenül remeg,
úgy bolondul azért a bájos, gyönyörűszép emberért,
Pyrgopolinicesért.

PYRGOPOLINICES

Hisz ez is szerelmes ám belém:
bájamat dicséri.

PALAESTRIO

Szappanra szavának szüksége nincs.

PYRGOPOLINICES

Hogy érted ezt?

PALAESTRIO

Mert bezéde tiszta, nem szennyesszavú,
hisz terólad szól, tehát nem érint semmi piszkosat.
De az ő úrnője is szép, tündöklő asszonyszemély.

PYRGOPOLINICES

Herkulesre, kezdek is már vágyani rá, Palaestrio!

PALAESTRIO

Még mielőtt láttad volna?

PYRGOPOLINICES

Látom, mert hiszek neked.
Ez a gyorshajócska visz rá a szerelemre.

PALAESTRIO

Hagyd csak ezt,
ne szeresd, mert menyasszonyom; ha elveszed asszonyát,
akkor én is nyomban őt.

PYRGOPOLINICES

Mért nem szólítod meg tehát?

PALAESTRIO

Rajta, kövess.

PYRGOPOLINICES

Követőd vagyok.

MILPHIDIPPA

(mintha nem látná őket)
Bárcsak jönne alkalom,
bárcsak rátalálnék arra, kiért elhagytam otthonom.

PALAESTRIO

(megszólítja Milphidippát)
Meglesz, el is éred, amit kívánsz. Lelked bízzék, ne remegj
hát.
Van egy ember, aki, hogy hol bukkansz rá, tudja.

MILPHIDIPPA

Ki szólít engem?

PALAESTRIO

Ki tanácsban a társad, terveid is veled együtt tudja nagyon jól.

MILPHIDIPPA

Úgy hát titkom nem titkolom.

PALAESTRIO

Nem is és igen is, ha beszélsz is.

MILPHIDIPPA

Mit rejt a szavad?

PALAESTRIO

Hogy hűtlen előtt hallgatsz, de ki hű, az előtt nem.

MILPHIDIPPA

Jelt adj, ha te is mivelünk vagy Baccháns.

PALAESTRIO

Egy nő férfire vágyik.

MILPHIDIPPA

Polluxra, ilyen sok van.

PALAESTRIO

De kevés, aki ujjáról küld gyűrűt.

MILPHIDIPPA

Ez az, értelek így, meredek lejtőből sík út lett száad által.

De van itt valaki?

PALAESTRIO

Vagy igen, vagy nem.

MILPHIDIPPA

Veled óhajtok csak szólni.

PALAESTRIO

Röviden? Hosszan?

MILPHIDIPPA

Csak három szócskát.

PALAESTRIO

(Pyrgopoliniceshez)
Várj itt, visszajövök majd.

PYRGOPOLINICES

És én, gyönyörű alakommal, ilyen nagy hős létemre csak álljak?

PALAESTRIO

Nyugalom, türelem, hiszen érdeked ez.

PYRGOPOLINICES

Gyorsan, hisz a várakozás kín.

PALAESTRIO

De tudod, hogy a nő kényes holmi s vele óvatosan kell bánni.

PYRGOPOLINICES

Tégy hát, ahogyan legjobbnak látod.
(Palaestrio félrevonul Milphidippával)

PALAESTRIO

(félre)
A kő se hülyébb gazdámnál.
(Milphidippához)
Szólj hát, mit akarsz?

MILPHIDIPPA

Hogy e Tróját hogy vesszük be, milyen hadicsellel,
tőled várom a szót.

PALAESTRIO

Minthogyha az asszonyod érte...

MILPHIDIPPA

Tudom már.

PALAESTRIO

Csak emeld egekig szép érdemeit, dicsérd arcát meg alakját.

MILPHIDIPPA

Az eféle dologhoz jól értek, már észrevehetted előbb is.

PALAESTRIO

Mindenre vigyázz, mindenre ügyelj, szavamat lesd nagy figyelemmel.

PYRGOPOLINICES

(Palaestrióhoz)

Bízz már valamit rám is ma e munkából.
Gyere szólni kívánok.

PALAESTRIO

(hozzásiet)

Hiszen itt vagyok és szavadat várom.

PYRGOPOLINICES

Mit szólt az a lányka?

PALAESTRIO

Közölte, hogy az asszonya sír keseregve szegény,
gyötrődik s omlik a könnye, mert érted eped, mert érted
eseng:

e leány is ezért keresett fel.

PYRGOPOLINICES

Hát lépjen idébb.

PALAESTRIO

De tudod, mit tégy? Légy göggel telve egészen,
minthogyha húzódoznál és szidj, amiért e piszokba keverlek.

PYRGOPOLINICES

Helyes, így teszek.

PALAESTRIO

Úgy akarsz, hogy a lányt, ki keres, szólítsam eléd már?

PYRGOPOLINICES

Ha akar valamit, jöjjön hozzám.

PALAESTRIO

(Milphidippához, fennhangon)
Gyere lány.

MILPHIDIPPA

(Pyrgopoliniceshez lép)
Üdvözlégy, szépség.

PYRGOPOLINICES

Nevemen szólít. Az istenek adják meg, bármit is óhajtsz.

MILPHIDIPPA

Hogy véled teljék mindig az élet ...

PYRGOPOLINICES

A kérés nagy!

MILPHIDIPPA

Ám nem enyém, de az asszonyomé, aki érted eped.

PYRGOPOLINICES

Bizony sok a társa e vágyban
és egynek sem sikerül.

MILPHIDIPPA

Castorra, nem is csoda, hogy magad sokra
becsülöd, mikor így gyönyörű, daliás és ekkora hírű vitéz
vagy.

Volt ember már, akit inkább istennek hinnénk?

PALAESTRIO

Bizony ez nem
ember --
(félre)
mert dögkeselyűben több az emberi.

PYRGOPOLINICES

(félre)
Büszke leszek, ha
ez a nő így dicsér.

PALAESTRIO

(félre)
Nézd a pimaszt; látod, mily nagyra fuvódik?
(Pyrgopoliniceshez)
Mért nem szólsz már? Attól jön a lány, akiről az előbb hoztam
hírt.

PYRGOPOLINICES

De melyiktől jön? mert rengetegen vágynak rám, nem jut
szembe.

MILPHIDIPPA

Ki lehúzta a gyűrűt ujjáról s te ujjad feldiszitette.
Mert ezt a gyűrűt e mohó fiúnak, ki neked adta, tőle hoztam.

PYRGOPOLINICES

Mondd hát, mit akarsz, te leány.

MILPHIDIPPA

Ne taszítsd el a nőt, aki vágyakozik rád,
mert őt csak az életed élteti és csak tőled függ, van-e,
nincs-e.

PYRGOPOLINICES

És ő mit akar?

MILPHIDIPPA

Hozzád szólni, téged érinteni, ölelni.
És hogyha te nem segíted meg, a lelke lelankad, csügged
egészen.

Tedd meg, amire kérlek, Achillesem, ki szép vagy, mentsd meg a szépet.

Könyörülj rajtunk, városbevevő, fejedelmek nagy megölője.

PYRGOPOLINICES

Hej, Herkulesem, milyen undok ügy ez!

(Palaestrióhoz)

Hányszor mondtam, te gazember,
hogy meg ne igérd a csőcseléknek munkám.

PALAESTRIO

Hallod-e, asszony?

Megmondtam már, de megismétlem, hogy bért kell adnod e kannak,

magjából nem juttat soha egy kocácskának sem anélkül.

MILPHIDIPPA

Meglesz, követeljen bármennyit.

PALAESTRIO

Egy arany Fülöp-talentum az ára:
kevesebbet senkitől sem fogad el.

MILPHIDIPPA

Castorra, tehát nagyon olcsó!

PYRGOPOLINICES

Soha pénzvággy nem volt bennem, hisz gazdag vagyok éppen eléggé.

Van Fülöp-aranyam több mint ezer.

PALAESTRIO

Hát még az a rengeteg kincs.

Nem ezüstrudak: ezüsthegységek, magasabbak az Aetna hegyénél.

MILPHIDIPPA

(félre)

Castorra, milyen hazug ez!

PALAESTRIO

(félre, Milphidippához)
Hogyan játszom?

MILPHIDIPPA

(félre, Palaestrióhoz)
S én hogy csalogatom?

PALAESTRIO

Jól.

MILPHIDIPPA

(Pyrgopoliniceshez)
De kérlek, küldjete el nyomban.

PALAESTRIO

(Pyrgopoliniceshez)
Legalább azt mondd meg a lánynak,
hogy megteszed, vagy nem teszed.

MILPHIDIPPA

Mért kínozod asszonyomat, hisz
nem szolgált haragodra szegény.

PYRGOPOLINICES

Mondd hát neki, átjöhet hozzám
s én minden vágyát teljesítem.

MILPHIDIPPA

Most úgy tettél, ahogyan kell.
Mert azt akarod, amit ő is akar...

PALAESTRIO

(félre)
Nem sóatlan az esze e lánynak.

MILPHIDIPPA

...s mert nem néztél le, mint közvetítőt, túrted,
hogy esengjek hozzád.
(félre, Palaestrióhoz)
No, hogy játszom szerepem?

PALAESTRIO

(félre, Milphidippához)

Remekül; alig fojthatom el nevetésem.

MILPHIDIPPA

El is fordultam már tőled ezért.

PYRGOPOLINICES

Polluxra, te lány nem is érted,
mily nagy tisztesség jut úrnődnek!

MILPHIDIPPA

De tudom, közlöm vele is majd.

PALAESTRIO

Aranyért adhatná másnak magát!

MILPHIDIPPA

Hiszem is, Polluxra, hogy így van.

PALAESTRIO

Mert akit az én gazdám teherbeejt, csak nagyszerű harcosokat
szül,
kik nyolcszáz évig élnek mind.

MILPHIDIPPA

(félre, nevetésével küzd)
Te bolondos, jajj a fejednek.

PYRGOPOLINICES

Mit mondsz? Ezer évig is élnek azok mind, századokon
keresztül.

PALAESTRIO

Csak azért mondtam kevesebbet, hogy ne higgyje, szemébe
hazudtam.

MILPHIDIPPA

Végem van! Az apjuk meddig él, ha az életük ennyire hosszú?

PYRGOPOLINICES

Tudd meg, miután Ops Juppitert szülte, másodnapon születtem.

PALAESTRIO

Ha csak egy nappal jön előbb a világra, most kormányozna az égben.

MILPHIDIPPA

(nem bírja türtőztetni a nevetést)
Már, kérlek, elég, engedjete el: ha lehet, még élve mehessek.

PALAESTRIO

Hát mért nem eredsz? Választ kaptál.

MILPHIDIPPA

Megyek is, hozom asszonyomat már,
hisz ezért jöttem. De akarsz mást is?

PYRGOPOLINICES

Hogy még szebb már ne legyek, mert
nagy szépségem csak gondot okoz.

PALAESTRIO

(Milphidippához)
Minek állsz? Nem mégy?

MILPHIDIPPA

Megyek is már.

PALAESTRIO

De hallod-e, szépen mondd s okosan.

MILPHIDIPPA

Táncol szíve majd örömében.

PALAESTRIO

(suttogva, Milphidippához)
Philocomasiumot meg küldd haza, ha ott van,
mert itthon a gazda.

MILPHIDIPPA

(suttogva)
Úrnőmmel van s hallgatta, amit mondtunk, titkon, vele együtt.

PALAESTRIO

Helyesen tették; munkájukat így majd jobban irányíthatják.

MILPHIDIPPA

(fennhangon)
No eressz, megyek. -

PALAESTRIO

Én meg nem gátollak, meg se foglak, meg se...

PYRGOPOLINICES

Küldd asszonyodat, jöjjön gyorsan, térjünk már rá a dologra.

HARMADIK JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES

Te, adj tanácsot, mit tegyek, Palaestrio,
az ágyasommal; semmiképen nem lehet
befogadnom a másikat, míg el nem küldöm azt.

PALAESTRIO

Mért kérdezel, mit tégy? Megmondtam már, hogyan
tudod tapintattal lerázni a leányt.
Az ékszert és ruhát, amit tőled kapott,
mind tartsa meg, vegye, vigye magával, hordja el;
és mondd, hogy menjen haza, itt az ideje;
közöld, hogy itt van anyja és ikerhuga,
az ő kíséretükben egyenest hazamehet.

PYRGOPOLINICES

Honnan tudod, hogy itt vannak?

PALAESTRIO

Láttam magam
ikerhugát itt.

PYRGOPOLINICES

Látogatóba jött ide?

PALAESTRIO

Igen.

PYRGOPOLINICES

Vajjon széptermetű?

PALAESTRIO

Már megkivánsz mindent!

PYRGOPOLINICES

S az anyja hol van, mit mondott huga?

PALAESTRIO

Dagadt és gyulladt szemmel fekszik a hajón,
így mondta a hajós, ki idáig hozta el
s ki most a szomszédunkban vendégeskedik.

PYRGOPOLINICES

És a hajós széptermetű?

PALAESTRIO

Hagyd ezt, hiszen
már jó csődör lehetnél a kancák között,
férfire, nőre egyaránt vágyakozol.
Evvel törődj!

PYRGOPOLINICES

Tanácsot adtál: most tehát
közöld is a lánnyal, így kívánom, te magad:
hisz nagyon illik is hozzád e feladat.

PALAESTRIO

De hasznosabb, ha dolgod magad rendezed.
Hogy kénytelen vagy házasodni, mondd neki,
mert minden rokonod és barátod sürgeti.

PYRGOPOLINICES

Igy gondolod?

PALAESTRIO

Hogy is gondolnám máshogyan?

PYRGOPOLINICES

Megyek tehát. Te addig itt a ház előtt
vigyázz s szólíts ki rögtön, ha a nő kilép.

PALAESTRIO

Dolgodra gondolj.

PYRGOPOLINICES

Végiggondoltam: ha nem
távozik önként, majd erővel kiteszem.

PALAESTRIO

Azt meg ne tedd; sőt sokkal inkább hálatelt
szívvel vonuljon el, mint mondtam, add neki
az eddig kapott aranyat, ékszereket, vigye.

PYRGOPOLINICES

Ez az óhajom.

PALAESTRIO

Hiszem, hogy könnyen éred el.
De menj be már, ne állj.

PYRGOPOLINICES

Megyek szavad szerint.
(Elmegy)

PALAESTRIO

Talán megváltozott? Vajjon nem éppolyan,
amilyenek mondtam, ez a parázna katona?
Jó lenne most, ha jönne Acroteleutium,
vagy szolgálója, vagy Pleusicles. Juppiter!
(A két nő Pleusiclesszel kilép Peripleptomenu
házából)
A Jószerencse nem hagy engem el soha!
Mert akiket legjobban vágytam látni én,
a szomszédból mind együtt jönnek is felém.

NEGYEDIK JELENET

Acroteleutium, Milphidippa, Pleusicles, Palaestrio

ACROTELEUTIUM

Jőjjetek, de nézzetek szét gondosan, ne legyen tanunk.

MILPHIDIPPA

Nem látok senkit, csak akit kívánunk.

PALAESTRIO

Én meg titeket.

MILPHIDIPPA

Hogy vagy, építőmesterünk?

PALAESTRIO

Építész? én? Ugyan! Mi más?

PALAESTRIO

Melletted nem vagyok méltó, hogy falba verjek egy szöget.

MILPHIDIPPA

Ej, valóban?

PALAESTRIO

Olyan ügyes, ékesszóló csínytevő,
oly remekül meggyalulta gazdámát.

MILPHIDIPPA

Ez semmi még.

PALAESTRIO

Légy nyugodt, mert minden dolgunk jól simul kezünk alá.
Csak tovább is folytassátok segítő munkátokat,
mert a katona maga ment be, hogy arra kérje kedveséts:
menjen anyjával s hugával innen Athénba.

PLEUSICLES

Nagyszerű!

PALAESTRIO

Sőt tanácsomra az aranyat és az ékszeret, amivel
ellátta eddig, ajándékba adja mind, csak menjen el.

PLEUSICLES

Könnyű, hogyha arra vágyik, amit a leány akar.

PALAESTRIO

Nem tudod, ha a mély kútból fölvergődtél újra már,
hogy a visszazuhanásnak legnagyobb veszélye vár?
Most a kút szájához értünk, de nem viszünk semmit el,
ha gazdám megsejt előre bármit is: most kell a csel
a leginkább.

PLEUSICLES

Erdőszámra van épületfánk, azt hiszem:
három asszony és te és én és hatodszor az öreg.
És hatunkban annyi furfang, hogy tudom már biztosan,
nincs olyan város sehol, mit csellel el nem foglalunk.

PALAESTRIO

Csak vigyázzatok.

ACROTELEUTIUM

Azért jöttünk hozzád, rendelkez velünk.

PALAESTRIO

Jól teszitek. Most tenéked osztom ki a tartományt.

ACROTELEUTIUM

Csak parancsolj, fővezérem, megteszem, ami rajtam áll.

PALAESTRIO

Ötletesen és okosan játsszuk ki a katonát
és finoman.

ACROTELEUTIUM

Castoromra, gyönyör e parancs.

PALAESTRIO

Tudod, hogyan?

ACROTELEUTIUM

Úgy tegyek, ugye, mintha szerelem szaggatna érte?

PALAESTRIO

Jól tudod.

ACROTELEUTIUM

Mintha belé bolondulva hagynám most el férjemet,
mert csak ővele szeretnék nászralépni.

PALAESTRIO

Igy helyes.

Ezt az egyet még jegyezd meg: mondd, hogy hozományod e ház
és elköltözött belőle az öreg a válás után,
máskülönben félni fog a más házába lépni ő.

ACROTELEUTIUM

Jó tanács.

PALAESTRIO

Ha most kijön, kérlek, már messziről mutasd,
mintha szép alakja mellett megvetnéd a magadét,
mintha vagyonát tisztelettel tekintenéd s egyben az
arca szépségét magasztald, kellemét és termetét.
Elég ennyi a jótanácsból?

ACROTELEUTIUM

Épp elég. És megfelel
neked is, ha csiszolt munkámon semmi hibát nem találsz?

PALAESTRIO

Jó lesz.

(Pleusicleshez)

Most pedig figyelj te, jól tanuld parancsodat.

Hogyha megvan mindez és a lány bement a házba, te
öltö hajósruhát magadra és azonnal jőjj ide.

Rozsdaszínű kalpagod és gyapju szemellenződ legyen,

rozsdás köpenyed, mert ez a szín szokásos a tengeren:

bal vállad fölött csomózd meg, karodat hagyd meztelen,
és mintha kormányos volnál, viselj valamilyen övet;
az öreg tart halászokat, nála mindent megtalálasz.

PLEUSICLES

És ha már felöltözködtem, akkor mit tegyek, felelj.

PALAESTRIO

Ide jőjj és anyja nevében hívd Philocomasiumot,
hogy ha Athénba készül, menjen gyorsan a kikötőbe veled,
és amit elvitetni óhajtsz, rakassa hajódra már.
Mert ha nem, hajód eloldod, minthogy kedvező a szél.

PLEUSICLES

Tetszik a kép. Folytasd.

PALAESTRIO

A katona majd küldi rögtön: menjen el,
anyját ne tartsa föl, siessen.

PLEUSICLES

Ötleted sokoldalú.

PALAESTRIO

Én a lánynak megmondom, hogy kérje gazdámtól, vigyem
én a révbe holmiját. ő majd el is küld. Én pedig,
tudd meg, azonnal Athénba megyek veled.

PLEUSICLES

Ott pedig három napig sem hagyom, hogy szolgálj,
nyomban légy szabad.

PALAESTRIO

Rajta, indulj, öltözz.

PLEUSICLES

Óhajtsz mást is?

PALAESTRIO

Tartsd eszedben ezt!

PLEUSICLES

Indulok.
(Bemegy Periplectomenus házába)

PALAESTRIO

(a két lányhoz)
S ti menjetek be; mert uram, már jól tudom,
erre jön ki.

ACROTELEUTIUM

Tiszteletben tartjuk minden szavadat. -

PALAESTRIO

Rajta, menjetek tehát be.
(A két lány bemegy Periplectomenushoz, a másik
házból kilép Pyrgopolinices)
Nyilik ajtónk. Boldogan
lép ki, célhoz ért, s azt várja, szegény, ami nincs sehol.

ÖTÖDIK JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES

Amit akartam, ahogy akartam, szépen, barátságosan
elértem Philocomasiumnál.

PALAESTRIO

Mért voltál bent oly soká?

PYRGOPOLINICES

Senki nem volt oly szerelmes még belém, mint most e nő.

PALAESTRIO

Hogyan?

PYRGOPOLINICES

Mennyit kellett beszélnem, mily lassan ment a dolog,
Végül azonban mégis elértem célom: amit csak kívánt
és követelt, ajándékba adtam néki. Téged is.

PALAESTRIO

Engem is? Hogy tudjak élni nélküled?

PYRGOPOLINICES

Csak légy nyugodt,
majd kiszabadítlak onnan, hiszen megtettem mindent eddig is,
hogy rávegyem: szándékától álljon el és hagyjon itt.
De legyőzött.

PALAESTRIO

Csak tebenned bízom és az istenekben.
S bár keserves, hogy a legjobb úrtól, tőled válni kell,
az vigasztal legalább, hogy elragadó szépségedért
az a szomszédnő tiéd s hogy munkám nyerte meg neked.

PYRGOPOLINICES

Szóra mi szükség? Szabadságot kapsz tőlem és nagy vagyont,
ha eléred.

PALAESTRIO

El is érem.

PYRGOPOLINICES

Vágyom rá.

PALAESTRIO

Csak csendesen:
ne heveskedj. Nyílik az ajtó, éppen itt jön ő maga.
(Kilép Acroteleutium és Milphidippa; úgy tesznek,
mintha nem vennék észre a katonát és Palaestriót)

HATODIK JELENET

Milphidippa, Acroteleutium, Pyrgopolinices, Palaestrio

MILPHIDIPPA

(súgva)
A katona itt van, asszonyom.

ACROTELEUTIUM

(súgva)
Hol?

MILPHIDIPPA

Balra nézz.

ACROTELEUTIUM

Már látom.

MILPHIDIPPA

De szemed sarkából nézd, vigyázz, ne sejtse, hogy figyeljük.

ACROTELEUTIUM

Látom. Polluxra, itt az idő, legyünk most még gonoszabbak.

MILPHIDIPPA

Te kezdted el.

ACROTELEUTIUM

(fennhangon)
Kérlek, felelj, talákoztál a hőssel?

(súgva)
Hangod ne kíméld, hadd hallja meg.

MILPHIDIPPA

(fennhangon)
Polluxra, már beszéltem
vele, nyugodtan, szívem szerint, ahogy kívántam, úrnóm.

PYRGOPOLINICES

Hallod, hogyan beszél?

PALAESTRIO

Igen. Be boldog, hogy veled szólt!

ACROTELEUTIUM

Ó, te boldog leány!

PYRGOPOLINICES

Nagyon szeret, úgy látszik.

PALAESTRIO

Méltán.

ACROTELEUTIUM

Castorra, mily csodálatos, hogy színe elé kerültél;
más csak levelet ír, követet küld hozzá, mint egy királyhoz.

MILPHIDIPPA

Bizony, nehéz is volt elé kerülnöm kérelemmel.

PALAESTRIO

A nőknél mily nagy hírben állsz.

PYRGOPOLINICES

Venus kívánja, tűröm.

ACROTELEUTIUM

Hálát adok Venusnak és könyörgök, tőle kérem,
legyen enyém, akit szeretek, kiért ekép esengek,
legyen kegyes hozzám s a vágyam ne érezze nyűgnek.

MILPHIDIPPA

Remélem, így lesz. Bár nagyon sok nő rajong e hőséért,
de azokat ő lenézi mind, egyedül te vagy kivétel.

ACROTELEUTIUM

Kínoz nagyon a félelem, talán fennhordja orrát,
szándékát megmásítja tán szeme, ha megtekint majd;
előkelő izlése van: lenézi tán a külsőm.

MILPHIDIPPA

Ne félj, így nem viselkedik.

PYRGOPOLINICES

Lám, önmagát lenézi!

ACROTELEUTIUM

Félek, hogy eltúloztad a szépségemet előtte.

MILPHIDIPPA

Volt gondom rá, hogy szebb is légy, mint ahogy ő gyanítja.

ACROTELEUTIUM

Ha nem kívánna feleségül venni, átölelem majd
térdét s könyörgök. És ha még ezzel se győzhetem meg,
megölöm magam: mert jól tudom, hogy nélküle nem lehet élnem.

PYRGOPOLINICES

Nem hagyhatom pusztulni e nőt. Odamenjek?

PALAESTRIO

Isten őrizz!
Silányabbá teszed magad, ha ennyire könnyen engedsz;
hadd jőjön ő, keressen ő, epedjen és esengjen.
Vigyázz, nehogy még elveszítsd dicső neved, ha így téssz.
Mert két halandónak jutott ki e földön csak: tenéked
s a lesbosi Phaónnak az, hogy így szeresse egy asszony.

ACROTELEUTIUM

Bemenjek a házba, vagy pedig kihívod, Milphidippám?

MILPHIDIPPA

Várjuk meg itt, kijön-e valaki.

ACROTELEUTIUM

De várni nem tudok már.
Bemegyek.

MILPHIDIPPA

Az ajtó zárva van.

ACROTELEUTIUM

Akkor betöröm.

MILPHIDIPPA

Ó, te örült!

ACROTELEUTIUM

Ha volt valaha is szerelmes, ha olyan bölcs, mint amilyen
szép,
elnézi, bármit is teszek szerelemből és kegyes lesz.

PALAESTRIO

Milyen veszettül ég szegény érted!

PYRGOPOLINICES

De én is érte.

PALAESTRIO

Csönd, meg ne hallja!

MILPHIDIPPA

Most miért bámulsz? Mért nem kopogsz be?

ACROTELEUTIUM

Mert nincs a házban.

MILPHIDIPPA

Hogy tudod?

ACROTELEUTIUM

Mivel szagát nem érzem,
tudom, felismerné az orrom, ha bent volna.

PALAESTRIO

Ime, jósol.

PYRGOPOLINICES

Venustól kapta a jóserőt, amért belém szerelmes.

ACROTELEUTIUM

Már azt hiszem, közelben áll szerelmem, szaglik, érzem.

PYRGOPOLINICES

Többet lát orrával, mint szemével.

PALAESTRIO

Mert vak a szerelemtől.

ACROTELEUTIUM

Jaj, támogass.

MILPHIDIPPA

Miért?

ACROTELEUTIUM

Le ne zuhanjak. Mi az?

ACROTELEUTIUM

Nem tudok állni.
Lelkem a szememen keresztül kiröppent.

MILPHIDIPPA

Ugye, a harcost
láttad meg?

ACROTELEUTIUM

Igen.

MILPHIDIPPA

Nem látom. Hol van?

ACROTELEUTIUM

Látnád, hogyha szeretnéd.

MILPHIDIPPA

Polluxra, ha engednéd, ugyanígy szeretném, mint te, én is.

PALAESTRIO

Amint reád tekint, beléd bolondul minden asszony.

PYRGOPOLINICES

Hisz Venus unokája volnék, vagy mi?! Veled még nem közöltem?

ACROTELEUTIUM

Kérlek, jó Milphidippa, lépj hozzá.

PYRGOPOLINICES

Hogy tisztel engem!

PALAESTRIO

Felénk jön.

MILPHIDIPPA

Titeket kereslek.

PYRGOPOLINICES

És mi téged.

MILPHIDIPPA

Parancsod szerint kihoztam asszonyom.

PYRGOPOLINICES

Látom.

MILPHIDIPPA

Hívd hát magadhoz.

PYRGOPOLINICES

Mert esdekeltél, nem vetem meg úgy, miként a többit.

MILPHIDIPPA

Polluxra, megszólalni sem lesz képes, ha eléd áll:
ha rádtekint, ez a látvány nyomban elmetszi nyelvét.

PYRGOPOLINICES

Segítenem kell e nő baján.

MILPHIDIPPA

Hogy reszket és remeg, mert
meglátott téged.

PYRGOPOLINICES

Fegyveres férfiak is remegnek
előttem, ne csodáld a nőt. De mondd meg már, mit óhajt.

MILPHIDIPPA

Hogy menj hozzá: örökre csak veled szeretne élni.

PYRGOPOLINICES

Hogy ezt tegyem? Hisz férje van, s a férje rajtakaphat.

MILPHIDIPPA

De hisz férjét elúzta már érted.

PYRGOPOLINICES

S ezt hogy tehette?

MILPHIDIPPA

Mert hozománya volt ez a ház.

PYRGOPOLINICES

Igen?

MILPHIDIPPA

Bizony.

PYRGOPOLINICES

No, menjen
haza: én rögtön ott leszek.

MILPHIDIPPA

Vigyázz, soká ne várasd,
szívét ne kínozd.

PYRGOPOLINICES

Nem teszem: csak menjetek.

MILPHIDIPPA

Megyünk már. -
(A két lány bemegy Periplectomenus házába. Megjelenik
Pleusicles hajósruhában)

PYRGOPOLINICES

De mit látok?

PALAESTRIO

Mit láatsz?

PYRGOPOLINICES

Valaki jön erre, nem tudom ki,
hajósruhában.

PALAESTRIO

Hozzánk jön ez, téged keres bizonyára.
Ez a hajós.

PYRGOPOLINICES

Úgy látszik, a lányért jött már.

PALAESTRIO

Azt hiszem én is.

HETEDIK JELENET

Pleusicles, Palaestrio, Pyrgopolinices

PLEUSICLES

(félre)

Ha nem tudnám, hogy mások is sok szentelen
csínyt követtek el sokszor a szerelem miatt,
szégyelném, hogy ilyen ruhában jövök ide.
De hallottam: sok rosszat tettek eddig is,
jókhöz nem illő becstelenséget sokan
szerelmükért; hiszem, hogy ez már jogszokás.
Nem is említem, hogy Achilles honfitársait
hogyan hagyta halni... Hanem itt van Palaestrio,
a katonával áll. Megváltoztatom szavam:

(fennhangon)

Ej, minden asszony anyja a Késedelem maga;
ha más miatt késünk, hiszem, hogy semmiség
ahhoz képest, mit a nők miatt szenvedünk.
Mos Philocomasiumot hívom, bekopogok.

(Zörget a kapun)

Hé, van-e itt valaki?

PALAESTRIO

Mért kopogsz? Mi kell,
fiatalember?

PLEUSICLES

Philocomasiumot keresem.
Az anyja küldött. Hogyha jön, hát jöjjön is.
Miatta késünk: vízre vágyunk szállni már.

PYRGOPOLINICES

Már régen kész van minden. Eredj, Palaestrio,
az aranyat, ékszert, ruhákat, drága holmikat
többen vigyék hajójához, segítsenek.
Fölhalmoztam az ajándékokat: vigye.

PALAESTRIO

Megyek.
(Bemegy)

PLEUSICLES

(utánakiált)
Siess már, Herkulesre.

PYRGOPOLINICES

Nem marad soká.
De ez mi? Mondd, szemednek mi baja?

PLEUSICLES

Hisz van szemem!

PYRGOPOLINICES

S a balszemed?

PLEUSICLES

Megmondhatom:
szerelemtől van eggyel kevesebb szemem,
ha nem szeretnék, megvolna a másik is.
De mily soká váratnak.

PYRGOPOLINICES

Ime, jönnek is.
(Kilép Philocomasium sírva és Palaestrio)

NYOLCADIK JELENET

Palaestrio, Philocomasium, Pyrgopolinices, Pleusicles

PALAESTRIO

Nem hagynád a sírást mára?

PHILOCOMASIUM

Hogyne sírnék? Elmegyek
onnan, ahol legszebb időm töltöttem el.

PALAESTRIO

Ez a legény
jött anyádtól és hugodtól.

PHILOCOMASIUM

Látom.

PYRGOPOLINICES

Hé, Palaestrio!

PALAESTRIO

Mit parancsolsz?

PYRGOPOLINICES

Az ajándékot, amit adtam, hozasd ki mind.

PLEUSICLES

Philocomasium, üdvözlégy.

PHILOCOMASIUM

Te is.

PLEUSICLES

Anyád és hugod
küldik velem üdvözlétük.

PHILOCOMASIUM

Legyenek ők is boldogok.

PLEUSICLES

Kérik, hogy jőjj; míg a szél jó, felvonnók a vásznakat;
ha nem fájna anyád szeme, velem jöttek volna el.

PHILOCOMASIUM

Indulok, bár kedvem ellen, kötelességből.

PLEUSICLES

Okos vagy.

PYRGOPOLINICES

De ha nem velem élt volna, egész buta volna ma.

PHILOCOMASIUM

Kín gyötör, mert ily kiváló férfitől kell válni most;
mert te bárkit szellemessé varázsolsz, ha akarod;
véled éltem és ezért volt a lelkemben öntudat:
s most e díszem elveszitem!

PYRGOPOLINICES

Ne sírj.

PHILOCOMASIUM

Sírnom kell, mikor
rádtekintek.

PYRGOPOLINICES

Légy nyugodt már.

PHILOCOMASIUM

Jól tudom, mi fáj nekem.

PALAESTRIO

Nem csodálom, Philocomasium, hogy örömmel voltál velem,
lelked leláncolta bája, bátorsága, kelleme,
én csak szolga vagyok s mégis sírok, amért válni kell.

PHILOCOMASIUM

Kérlek, átölelhetlek még a válasz előtt?

PYRGOPOLINICES

Szabad.

PHILOCOMASIUM

Ó, lelkem, ó, szememfénye!
(Elájul)

PALAESTRIO

(Pleusicleshez)
Kérlek, támogasd a lányt,
baj ne érje.

PYRGOPOLINICES

(Palaestrióhoz)
Mi ez, kérlek?

PALAESTRIO

Amért tóled válnia kell,
rosszul lett hirtelen szegény.

PYRGOPOLINICES

Fuss be gyorsan, hozz vizet.

PALAESTRIO

Nincs rá szükség, csak nyugodjék meg, te ne törődj vele,
míg magához nem tér.

PYRGOPOLINICES

Nagyon közel van egymáshoz fejük.
Nem helyes: szájad ajkáról vidd odébb, vigyázz, hajós!

PLEUSICLES

Csak figyeltem, lélegzik-e.

PYRGOPOLINICES

Mért nem füleddel figyelsz?

PLEUSICLES

Ha akarsz, elengedem.

PYRGOPOLINICES

Nem, csak tartsd még.

PALAESTRIO

(sírva)
Én szegény!

PYRGOPOLINICES

(szolgáihoz)
Menjtek hát, hozzatok ki mindent, amit adtam neki.

PALAESTRIO

(a ház felé)
Üdvözöllek, Háziisten, mielőtt még elmegyek.
Szolgatársak, szolgatársnők, éljetez jól, boldogan,
s rólam jót beszéljetez csak, hogyha távol is vagyok.

PYRGOPOLINICES

Csendesedj, Palaestrio.

PALAESTRIO

Jaj, nem tudok nem sírni, mert
távozzom tőled.

PYRGOPOLINICES

Nyugodj meg, tűrj.

PALAESTRIO

Tudom, mi fáj neked.

PHILOCOMASIVM

(mintegy ájulásból ébredve)
Mi ez? Mi történt? Mit látok? Üdvözlégy, napom. Hol vagyok?

PLEUSICLES

Üdvözlégy. Magadhoz tértél?

PHILOCOMASIVM

Kit öleltem? Jaj nekem!
Kérlek, szólj, magamnál vagyok?

PLEUSICLES

Gyönyörúségem, ne félj.

PYRGOPOLINICES

Mi történik ott?

PALAESTRIO

Elhagyta eszmélete már megint.
(félre)
Jaj de félek, reszketek, hogy végül minden kiderül.

PYRGOPOLINICES

Mi a baj?

PALAESTRIO

Az, hogy e sok holmit a városon visszük át.
Még téged szólnak meg érte.

PYRGOPOLINICES

Magamét adtam, nem az övékét:
senki mással nem törődöm. Isten óvjon, menjetek.

PALAESTRIO

Csak miattad mondom.

PYRGOPOLINICES

Hiszem.

PALAESTRIO

Isten veled.

PYRGOPOLINICES

Veled is.
(Philocomasium, Pleusicles és a szolgák elmennek)

PALAESTRIO

Rajta, gyorsan: majd követlek; gazdámval van néhány szavam.

(Pyrgopoliniceshez)

Bár mindig is azt hitted, hogy hívebbek a többiek hozzád, mint én, mégis minden jótettért hálát adok: és ha rajtam állna, sokkal szívesebben szolgálnálak, mint hogy másnál szabad legyek.

PYRGOPOLINICES

Csak nyugodj meg és remélj.

PALAESTRIO

Jaj, jaj, hogyha eszembe jut: meg kell változnom nagyon, hősi szokásokat felednem, női szokást tanulni meg!

PYRGOPOLINICES

Légy erős.

PALAESTRIO

De nem tudok már: minden vágyam elhagyott.

PYRGOPOLINICES

Menj, kövesd őket, ne késs el.

PALAESTRIO

Légy boldog.

PYRGOPOLINICES

Légy boldog te is.

PALAESTRIO

Kérlek, emlékezz reám, ha egyszer mégis szabad leszek (majd követet küldök hozzád), el ne hagyj.

PYRGOPOLINICES

Az nem szokásom.

PALAESTRIO

És gondold meg mindig újra: hozzád hű voltam nagyon. Ha ezt teszed, végre rájössz, ki volt jó hozzád és ki rossz.

PYRGOPOLINICES

Tudom, gyakran észrevettem.

PALAESTRIO

Ámde ma legjobban tudod:
és hogy ma mi történt, később majd még jobban megtudod.

PYRGOPOLINICES

Alig állom meg, hogy itt ne tartsalak.

PALAESTRIO

Vigyázz, ne tedd:
azt mondanák, hogy hazug vagy, megszeged ígéreted,
és azt is, hogy hű cseléded rajtam kívül nem akad.
Én kérnélek rá, ha lehetne tisztességgel tenni ezt;
de nem lehet, hát ne is tedd.

PYRGOPOLINICES

Eredj: tűröm, bármi lesz.

PALAESTRIO

Légy szerencsés.

PYRGOPOLINICES

Jobb lesz sietned.

PALAESTRIO

Újra mondom: ég veled.
(Elmegy)

PYRGOPOLINICES

Eddig azt hittem, hogy ez volt legrosszabb szolgáim között,
most látom, hogy milyen hű volt. És ha jól meggondolom,
rosszul tettem, hogy elengedtem. Most belépek végre a
szerelmemhez. De amint hallom, épp nyílik az ajtaja.

KILENCEDIK JELENET

Fiú, Pyrgopolinices

Fiú

(kilép Periplectomenus házából; visszaszól)

Minek sűrgettek? Feladatom jól tudom.
A szép hőst megtalálom. És bárhol legyen,
a fáradságot nem sajnálom: föllelem.

PYRGOPOLINICES

Ez a kölyök engem keres; elé megyek.

Fiú

Hohó, érted jövök: köszöntlek, bájos úr,
kit a többi között kiváltkép két isten óv,
kegyesen s bőkezűen.

PYRGOPOLINICES

Melyik?

Fiú

Mars és Venus.

PYRGOPOLINICES

Be szellemes fiú!

Fiú

Menj, asszonyom hivat:
kíván, keres, epedve vágyakozik reád.
Segítsd a vágyót. Mért állsz? Mért nem mégy be?

PYRGOPOLINICES

Megyek.
(Bemegy Periplectomenus házába)

Fiú

No, ez sajátmagától a hálóba hullt.
A cselvetés már kész: az öreg lesben áll,
s lekapja jól a bujálkodót, ki azt hiszi,
hogy szépségéért minden asszony üldözi,
ha ránéz: pedig férfi és nő gyűlöli.
Megyek a harcba: hallom bentről már a zajt.

ÖTÖDIK FELVONÁS

Periplectomenus, Pyrgopolinices, Cario, Ostorosok, Sceledrus

PERIPLECTOMENUS

(a ház előtt, beszél)
Hozzátok ki; és ha nem jön, emeljétek föl: legyen
ég és föld közt, és a lábát szakítsátok szét, fiúk.
(A szolgák kituszkolják a lefegyverzett és levetkőztetett
katonát)

PYRGOPOLINICES

Periplectomenus, könyörgök.

PERIPLECTOMENUS

Könyörgésnek nincs helye.
Cario, ügyelj a késre, hogy elég éles legyen.

CARIO

Már rég vágyik a kurafi hasát felhasítani,
hogy úgy csüngjön, mint a gyerek nyakán csüng a csörgettyű.

PYRGOPOLINICES

Végem van!

PERIPLECTOMENUS

Még csak most lesz véged -- korán mondod.

CARIO

Nekimegyek.

PERIPLECTOMENUS

Várj, előbb még összeverjük fütykösökkel.

CARIO

De nagyon!

PERIPLECTOMENUS

Várj: egy kicsit kérdezgetem, és ha füllent, megverem.
Hogy mertél más asszonyának udvarolni, szemtelen?

PYRGOPOLINICES

Isten úgy szeressen, önként jött hozzám.

PERIPLECTOMENUS

Hazudik, pofozd.

PYRGOPOLINICES

Várj, beszélek.

PERIPLECTOMENUS

(a szolgákhoz)
Mért pihentek?

PYRGOPOLINICES

Nem szabad hát szólanom?

PERIPLECTOMENUS

Szólj.

PYRGOPOLINICES

Kértek rá, keressem föl.

PERIPLECTOMENUS

Mért hallgattál rá? Nesze!
(Üti)

PYRGOPOLINICES

Jaj, jaj, eleget vertelek. Hagyjatok már.

CARIO

Vághatom?

PERIPLECTOMENUS

Ahogy tetszik: feszítsétek szét a fickót kétfelé.

PYRGOPOLINICES

Herkulesre, még mielőtt vág, hallgass meg legalább.

PERIPLECTOMENUS

Beszélgj.

PYRGOPOLINICES

Volt okom, hogy menjek, mert özvegynek véltem őt;
ezt mondta a szolgálólány, aki hozzá csábitott.

PERIPLECTOMENUS

Esküdj meg, hogy nem bántsz senkit bosszuállón ezután
a verésért, amit kaptál és ami verést még kapni fogsz,
hogya innen elbocsátunk, te kis Venus-unoka.

PYRGOPOLINICES

Juppiterre, Marsra fogadom, hogy senkit se bántok én,
mert amit ma elszenvedtem, igazságos volt a verés;
s ha nem herélten távozom, enyhe volt a büntetés.

PERIPLECTOMENUS

És ha esküd megszeged majd?

PYRGOPOLINICES

Örökre herélt legyek.

CARIO

Náspángoljuk el mégegyszer, aztán engedjük haza.

PYRGOPOLINICES

Pártfogásodért cserébe áldjanak meg az istenek.

CARIO

Adj tehát egy mina aranyat.

PYRGOPOLINICES

Miért?

CARIO

Hogy heréletlenül
engedjük ki most kezünkből, te kis Venus-unoka.
Máskép azt ne hidd, hogy elmégy.

PYRGOPOLINICES

Megadom.

CARIO

Bölcsen teszed.
És ne hidd, hogy kardod, inged vagy köpenyed elviszed.

OSTOROS

Üssem még, vagy elbocsátod?

PYRGOPOLINICES

Jaj, hiszen puhára vert.
Irgalmazzatok!

PERIPLECTOMENUS

Oldjátok föl.

PYRGOPOLINICES

Hálás szívvel köszönöm.

PERIPLECTOMENUS

Ha ezentúl rajtakaplak, csak herélten távozol.

PYRGOPOLINICES

Egy szavam sincs.

PERIPLECTOMENUS

Menjünk be már, Cario.
(Bemegy a szolgálkkal a házba)

PYRGOPOLINICES

Szolgáimat látom itt.
(A szolgák, élükön Sceledrusszal, jönnek a kikötőből)
Mondd, útrakelt már Philocomasium? Felelj.

SCELEDRUS

Már rég.

PYRGOPOLINICES

Jaj!

SCELEDRUS

Többet jajongsz, ha megtudod, mit én tudok:
az a gyapjukendős szemű ifju nem volt tengerész.

PYRGOPOLINICES

Hát ki?

SCELEDRUS

A lány szeretője.

PYRGOPOLINICES

Honnan tudod?

SCELEDRUS

Jól tudom.
Mert amint a kapun kiléptek, egy percig se késtek ők
ölelőzni, csókolózni.

PYRGOPOLINICES

Jaj, én szegény nyomorult!
Most látom csak, hogy becsaptak; ó, te gaz Palaestrio,
te csaltál ebbe a csapdába. De bár minden csábitó
így megjárna, nagyon helyes, legalább nem lenne sok.
Ha félnek, nem vétenek annyit. Menjünk be. Tapsoljatok.

V É G E

-----***-----*-----***-----